

T. C.
İSTANBUL YENİYÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ SİĞİNMACILARIN
SORUNLARI: NİZİP ÖRNEĞİ

AHMET SEMİH KAYA

125130252

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. AHMET ÖZCAN

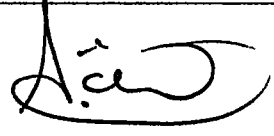

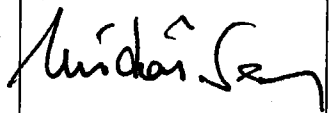
İstanbul, 2016

T.C.
YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER Anabilim Dalı SİYASET BİLİMİ VE ULUSLAR ARASI İLİŞKİLER Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS öğrencisi AHMET SEMİH KAYA “TÜRKİYE’DEKİ SURİYELİ SİĞİNMACILARIN SORUNLARI: NİZİP ÖRNEĞİ” adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 05/09/2016 tarih ve 2016/30 - 4 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 27/09/2016

Öğretim Üyesi Adı ve Soyadı		İmzası
1.	Tez Danışmanı Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZCAN	
2.	Jüri Üyesi Yrd. Doç. Dr. Mehmet BARDAKÇI	
3.	Jüri Üyesi Yrd. Doç. Dr. Hüdayi SAYIN	

ÖZET

Zorunlu göç, geçmiş çağlardan günümüze, insan kitlelerinin çeşitli sorunlar karşısın da başvurdukları bir çözüm yolu olagelmıştır. Çağımızda zorunlu kitlesel göç, çoğunlukla savaş, siyasal ve toplumsal çatışmalar, salgın hastalıklar ve doğal afetler sonrası görülmektedir. 2011 yılından başlayarak şiddetini artıran Suriye'deki iç savaş neticesinde milyonlarca Suriyeli, ülkelerini terk etmek zorunda kalmış ve farklı ülkelere sığınarak koruma altına alınmıştır. Türkiye de, Suriyeli sığınmacıları misafir eden başlıca ülkelerden biridir.

Bu kapsamda çalışma, Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki yaşam şartlarını, sosyal konumlarını ve karşılaştıkları sorunları incelemektedir. Çalışmada, Gaziantep'in Nizip ilçesinde ikamet eden sığınmacılar ile yapılan mülakatlarda elde edilen veriler üzerinden sığınmacıların istihdam, barınma, beslenme, ikamet tezkeresi harcı, sağlık, psikoloji ve eğitim ile ilgili sorunlarının, bağımlı değişken olarak, demografik olanlar başta olmak üzere, çeşitli bağımsız değişkenlere göre değişimi incelenmiştir.

Çalışmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Kullanılan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, kişilerin demografik bilgilerinin alındığı bölümdür. Bu bölümde ankete katılanların cinsiyet, yaş, medeni durum vb. bilgileri alınmıştır. Anketin ikinci bölümünde Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye getireceği siyasi, ekonomik vb. etkilerini anlamaya yönelik sorular sorulmuştur.

Verilerin analizi SPSS programı ile yapılmış ve analizlerden %95 güven ile çalışılmıştır. Bu kapsamda öncelikli olarak katılımcıların demografik bilgilere göre dağılımları verilmiş ve daha sonra sığınmacıların Türkiye'de yaşadığı sorunlar derinlemesine incelenmiştir.

Çalışma, Suriyeli sığınmacıların yaşam şartları ve yaşadıkları sosyal sorunları alan araştırması bulguları ile ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda Gaziantep' in Nizip ilçesinde ikamet eden 205 sığınmacının cevaplarına göre Türkiye'de yaşanan

sorunlar yaşanma oranlarına göre incelendiğinde en fazla istihdam ve barınma ile ilgili sorun yaşanırken en az eğitim, beslenme, psikoloji ve sağlık ile ilgili sorun yaşandığı belirlenmiştir. Yaşanan sorunların yaşanma oranları ise şu şekildedir:

Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorunu olanların oranı %20,0 iken olmayanların %80,0’dır.

Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de sağlık ile ilgili sorunu olanların oranı %16,6 iken olmayanların %83,4’tür.

Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de eğitim ile ilgili sorunu olanların oranı %0,5 iken olmayanların %99,5’tir.

Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de barınma ile ilgili sorunu olanların oranı %57,6 iken olmayanların %42,4’tür.

Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de beslenme ile ilgili sorunu olanların oranı %26,6 iken olmayanların %73,4’tür.

Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de istihdam ile ilgili sorunu olanların oranı %61,0 iken olmayanların %39,0’dur.

Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de psikoloji ile ilgili sorunu olanların oranı %15,6 iken olmayanların %84,4’dür.

Anahtar kelimeler: Suriye, sığınmacı, mülteci, uyum süreci, sığınmacı sorunları.

ABSTRACT

Forced migration has been a solution for long terms used when groups of people faced with various problems. Nowadays, forced migration is seen as a result of wars, political and social conflicts, epidemic and natural disasters. With the beginning of 2011, civil war in Syria is growing day by day and millions of people living in Syria forced to leave their country and they have had to live in other countries. One of the most important countries hosting those people is Turkey.

That study examines living conditions, social statues and problems of people coming from Syria. At that study, data was collected via interviews with refugees living in Nizip/Gaziantep. Dependent variables are problems about employment, accommodation, nutrition, accommodation fee, health, mental status and education. Independent variables are demographic properties and some other properties.

Survey questionnaires are used as data collection tool. There are two parts at the survey from. At the first part, there is information about demographic properties about attendants. Gender, age, marital status and some other demographic properties are in that part. At the second part, there are question about politics, economic and some other problems aroused via refugees in Turkey. Those questions are prepared in order to understand those problems.

Data is evaluated via SPSS (Statistical Program for Social Sciences). There is a 95 percent reliability percentage. Firstly, demographic properties of refugees are examined and secondly, problems faced by refugees are examined in detailed manner.

At that study, living conditions and social problems faced by refugees from Syria are understood via data collected from fieldwork. At the end of the study, it is seen that, according to the results of data collected from refugee living in Nizip/Gaziantep, employment and accommodation are the most widely seen problems faced by refugees. On the other hand, education, nutrition, mental problems

and health are the least widely seen problems faced by refugees. Percentages of those problems are listed as follows:

20 percent of the attendants face problems about accommodation fee while 80 percent don't face problems about accommodation fee.

16,6 percent of the attendants face problems about health while 83,4 percent don't face problems about health.

0,5 percent of the attendants face problems about education while 99,5 percent don't face problems about health.

57,6 percent of the attendants face problems about accommodation while 42,4 percent don't face problems about accommodation.

26,6 percent of the attendants face problems about nutrition while 73,4 percent don't face problems about nutrition.

61 percent of the attendants face problems about employment while 39 percent don't face problems about employment.

15,6 percent of the attendants face problems about mental health while 84,4 percent don't face problems about mental health.

Key Words: Syria, refugee, fugitive, orientation period, refugee problems.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii

GİRİŞ. 1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ OLGUSU VE HUKUKSAL ARKA PLAN

1.1. Göç ve Uluslararası Göç.....	6
1.2. Göç Türleri.....	7
1.3. Göç Nedenleri	9
1.3.1. Politik Nedenler	11
1.3.2. Ekonomik Nedenler.....	11
1.3.3. Savaştan Kaynaklanan Nedenler.....	12
1.3.4. Çevresel Nedenler	13
1.3.5. Etnik Çatışmalardan Kaynaklı Nedenler	13
1.4. İltica Olgusu	14
1.5. Mülteci ve Sığınmacı.....	15
1.5.1. Mülteci Kavramı	15
1.5.2. Sığınmacı Kavramı.....	16
1.6. Büyüyen Mülteci ve Sığınmacı Sorunu: Küresel bir Bakış	17
1.7. Mülteci Hukuku ve Gelişimi.....	19
1.7.1. 1951 Cenevre Sözleşmesi ve Öncesi.....	19
1.7.2. 1948 Tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB)	20
1.7.3. 1951 Tarihli Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme.....	21
1.7.4. 1977 Tarihli Avrupa Konseyi Ülkesel Sığınma Bildirisi	22
1.7.5. Bölgesel Mülteci Anlaşmaları.....	22
1.7.5.1. 1950 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHM).....	22

1.7.5.2. Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen 1969 Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi.....	23
--	----

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ SIĞINMACI/MÜLTECİLERİN HUKUKİ DURUMLARI

2.1. Türkiye'de Mülteci Hukuku Müktesebatı.....	24
2.1.1. 1951 Cenevre Sözleşmesi: Taraf Ülke Türkiye	25
2.1.2. 1994 Yönetmeliği ve Uygulaması.....	26
2.1.3. İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı	27
2.1.4. Uygulama Talimatı.....	28
2.2. Türkiye'de Mülteci ve Sığınmacıların Durumları/Sorunları	28
2.2.1. İkamet Tezkeresi Harcı.....	29
2.2.2. Sağlıkta Durum	30
2.2.3. Eğitim Durumu.....	31
2.2.4. Barınma ve Beslenme Durumu	33
2.2.5. İstihdam ve İş Durumu	33
2.2.6. Psikolojik Durum	34
2.2.7. Hassas Grupların Durumları	34
2.2.7.1. Refakatsiz Çocuk Mülteciler	34
2.2.7.2. LGBTT (Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transseksüel ve Travesti) Grup	35
2.2.7.3. Aile İçi Şiddet Mağdurları	36
2.2.8. Yaşadıkları Yerle İlgili Durum	36
2.2.9. İltica Prosedürüne Erişim	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SURİYELİ SIĞINMACILAR

3.1. Türkiye'deki Suriyelilerin Genel Durumu.....	38
3.2. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri.....	40
3.2.1. Toplumsal Etkiler	40
3.2.2. Ekonomik Etkiler	42
3.2.3. Siyasi ve Güvenlik Etkileri	43
3.2.4. Temel Hizmetler Üzerindeki Etkileri	44

3.3.Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Mevcut Durumuna Yönelik Alan Çalışması	45
3.3.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi	45
3.3.2.Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları	46
3.3.3. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri.....	46
3.3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	47
3.3.5. Veri Toplama Teknikleri	47
3.3.6. Verilerin Değerlendirilmesi	48
3.3.7. BULGULAR.....	48
3.3.7.1.Türkiye’de Yaşanan Sorunlar	50
3.3.7.2. Yaşanan Sorunların Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi	54
SONUÇ	65
KAYNAKÇA.....	73
EKLER.....	80
EK.1. ANKET FORMU	80

TABLolar LİSTESİ

Tablo.1. Türkiye’de Suriyeli Sığınmacıların Barınma Merkezlerine İlişkin Temel Veriler	39
Tablo.2. Türkiye’de Barınma Merkezleri Dışında Yaşayan Suriyeliler	39
Tablo.3. Demografik Verilere Göre Dağılım	48
Tablo.4. Yaşanan sorunların dağılımı	50
Tablo.5. Türkiye’de İkamet Tezkeresi Harcı İle İlgili Sorun Yaşama ve Durumu ve Yaşanan Sorunlar	50
Tablo.6. Türkiye’de Sağlık İle İlgili Sorun Yaşama ve Durumu ve Yaşanan Sorunlar	51
Tablo.7. Türkiye’de Eğitim İle İlgili Sorun Yaşama ve Durumu ve Yaşanan Sorunlar	51
Tablo.8. Türkiye’de Barınma İle İlgili Sorun Yaşama ve Durumu ve Yaşanan Sorunlar	51
Tablo.9. Türkiye’de Beslenme İle İlgili Sorun Yaşama ve Durumu ve Yaşanan Sorunlar	52
Tablo.10. Türkiye’de İstihdam ve İşle İle İlgili Sorun Yaşama ve Durumu ve Yaşanan Sorunlar	53
Tablo.11. Türkiye’de Sağlık Sorunları İle İlgili Sorun Yaşama ve Durumu ve Yaşanan Sorunlar	53
Tablo.12. Yaşanan Sorunların Cinsiyetlere Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)	54
Tablo.13. Yaşanan Sorunların Yaşlara Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)	55
Tablo.14. Yaşanan Sorunların Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)	56
Tablo.15. Yaşanan Sorunların Medeni Duruma Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)	57
Tablo.16. Yaşanan Sorunların Çalışma Durumuna Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)	57
Tablo.17. Yaşanan Sorunların Çalışılan Yere Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)	58
Tablo.18. Yaşanan Sorunların Düzenli Gelir Olma Durumuna Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)	59
Tablo.19. Yaşanan Sorunların Aylık Gelire Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi) ...	60

Tablo.20. Yaşanan Sorunların Kalınan Yere Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi) ..61

Tablo.21. Yaşanan Diğer Sorunlar62

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
ABÖ:	Afrika Birliği Örgütü
AİHM:	Avrupa insan hakları mahkemesi
BM:	Birleşmiş milletler
BMMYK:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
HYD:	Helsinki Yurttaşlar Derneği
İHEB:	İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
İHH:	İnsani Yardım Vakfı
LGBTT:	Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transseksüel ve Travesti
NATO:	Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
SGDD:	Belediyeler, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği
SSCB:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliği
SSGSS:	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa
SYDV:	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları
UAÖ:	Uluslararası Af Örgütü
Yy:	Yüzyıl

GİRİŞ

Türkiye'nin de içinde bulunduğu coğrafyada meydana gelen en önemli gelişmelerden biri, Arap baharı olarak adlandırılan süreç ve bu sürecin sonucunda meydana gelen sosyal ve siyasal değişimlerdir. Söz konusu süreç, başta Tunus, Libya ve Mısır gibi ülkeleri derinden etkilemiş ve önemli değişimlere neden olmuştur. Bu değişim süreci, son olarak Suriye`de 2011 yılından bu yana devam eden muhalefetin Beşar Esed rejimine yönelik başlattığı harekete karşılık rejim tarafından başlatılan Suriye'deki karışıklık ve halen devam eden iç savaşı tetiklemiştir.

2011 yılından bu yana, Suriye'de yaşanan çatışmalarda hayatını kaybeden on binlerce insanın yanı sıra, çatışma sürecine dâhil olan birçok farklı grubun faaliyetleri (El-Nusra Cephesi, PYD, El-Kaide, Özgür Suriye Ordusu ve İŞİD/DAEŞ gibi), uluslararası toplumun Suriye konusunda bölünmüş tutumu ve devam etmekte olan iç savaş Suriye'nin komşularına ekonomik, toplumsal ve siyasi boyutta birçok olumsuzluğun yansımalarına neden olmaktadır.

İç savaşın yol açtığı en büyük sorun, şüphesiz, can güvenliği ve baskılar nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan milyonlarca Suriyelinin yurt dışına kaçarak sürdürmeye çalıştığı yaşam mücadelesi, zorunlu olarak gerçekleştirilen bu göçün bireyler ve bilhassa çocuklar üzerinde oluşturduğu travma ve buna bağlı olarak ortaya çıkan çeşitli olumsuzluklardır. Suriye'den çıkmak zorunda kalan büyük insan kitleleri, göç ettikleri ülkelerde çeşitli ekonomik, sosyal ve siyasal sorunla mücadele etmektedir. Bahsedilen bu sorunun beraberinde getirdiği, köklü sorunlar sosyal açmazlar ve güvenlik endişesi büyük boyutlara ulaşmıştır. Sorun, salt sığınmacılar ile sınırlı kalmamakta uluslararası politika ve güvenlik gibi farklı alanları da etkilemektedir. Bu noktadan hareketle sığınmacıların yaşadığı sorunların farklı bakış açıları ile ele alınması, aydınlatılmaya çalışılması ve gözden geçirilmesi elzemdir. Bu bağlamda, bu çalışmanın temel araştırma amacı, özellikle Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların mevcut sorunlarını tahlil etmek ve sayıları 3 milyonu aşan Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye olan etkilerini tartışmaktır.

Bu nedenle, çalışmada Türkiye'deki sığınma ve iltica hareketlerinin genel bir çerçevesini çizerek konunun yasal ve idari boyutlarının tartışılması ve Suriyeli sığınmacılar özelinde sosyal ve ekonomik bakımdan yansımalarının ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın ilk bölümünde göç olgusu üzerinde durularak göçün nedenleri ve mültecilerin hukuksal statüsü irdelenmiştir. Bireyin hayatının geri kalan kısmını veya bir kısmını geçirmek üzere mevcut yaşam alanından başka bir coğrafi yaşam alanına yapılan yer değiştirme eylemi olarak tanımlanan göç özelde politik, ekonomik, çevresel, savaştan ve etnik çatışmalardan kaynaklı etkilerden dolayı başvurulmuş bir yoldur. İnsanların bir arada yaşamaya başlamaları; baskı, şiddet ve zulüm gibi kavramları beraberinde getirmiştir. Söz konusu kavramların sosyal hayattaki varlığı bunlara maruz kalan kitlelerin yer değiştirmeleri sorununun, uluslararası alanda düzenlenmesini gerektirmiştir. Bu gereklilik, uluslararası hukukun unsurlarından birisini oluşturan “mülteci Hukuku”nun ortaya çıkmasını zorunlu kılmıştır. Konuyla ilgili çalışmaların sonucunda ortaya çıkan uluslararası kurum ve kuruluşlar, günümüz mülteci hukukunun temelini oluşturmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Türkiye'nin mülteci hukuku incelemeye tabi tutulmuştur. Uluslararası mülteci hukuku, uluslararası nitelikte olan ya da olmayan silahlı çatışmaların arttığı son dönemde, bütün devletleri, özellikle de nüfus hareketleri bakımından hem geçiş hem de varış ülkesi olma özelliği taşıyan Türkiye'yi yakından ilgilendirmektedir. Hükümetler bir yandan, insani nedenler ya da siyasi nezaket gereği gayri iradi olarak yer değiştiren kişileri kabul etmek hususunda istekli görünmekte; diğer yandan, bu konuda uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerini ihlal ederek savunma politikaları geliştirmektedir. Diğer taraftan, Türkiye iltica ve mülteci konusunda uluslararası alandaki en önemli gelişme olan 1951 Cenevre sözleşmesine taraf olan ilk ülkelerden biri olmuştur; fakat, söz konusu sözleşmeye taraf olmasına savunma politikası gereği bazı coğrafi sınırlamalar getirmiştir: Şöyle ki sözleşmenin başlangıç kısmında Türkiye, sözleşmenin kendisi için geçerliliğini yalnızca Avrupa'da meydana gelecek olaylar kapsamında kabul ettiğini açıklamıştır. Bu madde ile Türkiye, Avrupa dışından gelen

sığınmacılara geçici sığınma hakkı tanırken yalnızca Avrupa Konseyi üyesi ülkelerden gelen kişileri mülteci olarak kabul etmektedir.

Üçüncü bölümde ise Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların mevcut durumlarının genel çerçevesi çizilmeye çalışılarak Türkiye'ye yasal yollardan giriş yapmış ve halen Gaziantep'in Nizip ilçesinde ikamet eden 205 Suriyeli sığınmacı ile yapılan mülakat ile elde edilen bilgiler neticesinde bunların mevcut sorunları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak iki bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. Katılımcıların demografik bilgilerini içeren ilk bölüm ile sığınmacıların yaşadığı mevcut sorunlarını ölçebilecek nitelikte olduğu varsayılan sorulardan oluşan anket çalışması yardımıyla toplanan veriler, SPSS programı ile tahlil edilmiştir. Söz konusu istatistiksel tahlilin güvenilirlik oranı, %95'tir. Çalışmada sığınmacıların istihdam, barınma, beslenme, ikamet tezkeresi harcı, sağlık, psikoloji ve eğitim ile ilgili sorun yaşama durumlarının demografik değişkenlerine göre değişimi incelenmiştir.

Yapılan alan araştırması sonucunda Suriyeli sığınmacıların ikamet teskeresi konusunda ciddi bir sorun yaşamadıkları görülmüştür. Bu durumun nedeni ise Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılara yönelik uygulamış olduğu açık kapı politikası ve sığınmacıların zorunlu ikamet tezkeresine tabi tutulmamalarıdır. Ayrıca, devletin sığınmacılara sağladığı geçici kimlik belgeleriyle sığınmacılar eğitim, sağlık gibi temel hizmetlerden faydalanmakta ve buna bağlı olarak ikamet teskeresine ihtiyaç duymamaktadırlar.

Sağlık harcamalarının Devlet tarafından finanse edilmesi, sığınmacıların sağlık konusunda iletişimden kaynaklanan aksaklıklar dışında sorun yaşamamalarının en önemli nedenidir. Yapılan anket çalışmasına göre, sağlık sorununun kaynakları ve bunların etki alanı şu şekildedir: nedeni doktorların ilgilenmemesi olanların oranı %52,9; hemşire ve sağlık personelinin ilgilenmemesi olanların %44,1; hastaneler tedavi etmemesi olanların %2,9; ilaç alamaması olanların %8,7 ve diğer olanların oranı ise %64,7 olduğu tespit edilmiştir. Buna göre sığınmacıların bu konuda ki sorunlarının doktorların, hemşirelerin ve tercümanların ilgisizliği olduğu anlaşılmaktadır. Buna rağmen, alınan sağlık hizmeti ile ilgili sorun

yaşayanların oranı %16,6 iken sorun yaşamayanların oranı %83,4 olduğu tespit edilmiş, genel tablonun olumlu olduğu görülmüştür.

Suriyeli sığınmacıların yaşadığı bir diğer sorun ise barınma sorunudur. Kamp dışında yaşayan sığınmacıların maddi imkânlarının yetersiz oluşu, onların barınma konusunda büyük sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Öyle ki, Türkiye’de barınma ile ilgili sorunu olanların oranı %57,6 iken böyle bir sorunu olmayanların oranı %42,4 tür.

Sığınmacıların beslenme ile ilgili büyük bir sorun yaşamadığı tespit edilmiştir. Öyle ki, ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de beslenme ile ilgili sorunu olanların oranı %26,6 iken böyle bir sorunu olmayanların %73,4’tür.

Yapılan alan araştırması sonucunda Suriyeli sığınmacıların istihdam ile ilgili sorun yaşadığı tespit edilmiştir. Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de istihdam ile ilgili sorunu olanların oranı %61,0 iken olmayanların oranı %39,0’dur.

Mevcut çalışma yasası, Suriyeli sığınmacıların çalışma izni alabilmelerini ve kayıtlı ekonomiye dâhil olmalarını engelleyen bir yapıdadır. Bu nedenle sığınmacılar, Türkiye’de istihdam ile ilgili sorun yaşamaktadırlar.

Türkiye hükümetinin 11.01.2016 tarihinde, Suriyeli sığınmacıların çalışma izni ve detayları konusun da yapmış olduğu şu açıklamalar son derece önemli ve yerindedir:

“Geçici koruma sağlanan yabancılar, geçici kimlik belgesi düzenleme tarihinden 6 ay sonra çalışma izni için başvurabilecek. Suriyeli sığınmacılar, Türkiye'nin herhangi bir yerinde çalışma izni değil İçişleri Bakanlığı tarafından kendilerine kimlik belgesi verilen, ikamet ettikleri illerde ancak çalışma hakkına sahip olacaklar. Yine Suriyeli sığınmacıların çalışmalarını kısıtlayan bir başka alan ise çalıştıkları iş yerindeki toplam çalışan sayısının yüzde 10'unu geçemeyecekler ancak buna bir istisna getirilmekte. Başvuru tarihi itibarıyla geriye dönük olarak 4 haftalık sürede açık bulunan işlerin kapatılmadığı iş yerlerinde, burada yüzde 10 kotasının dışına çıkmak mümkün olacaktır.”

Bu düzenlemenin hayata geçirilmesiyle Suriyeli sığınmacıların karşılaştıkları en büyük sorun olan, istihdam sorunu büyük oranda çözüme kavuşacaktır.

Suriyeli sığınmacıların en az sorun yaşadığı konuların başında eğitim gelmektedir. Zira devlet, Suriyeli çocukların okullarda eğitim görmesini sağlamaya çalışmaktadır. Bu nedenle ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de eğitim ile ilgili sorunu olanların oranı %0,5 iken böyle bir sorunu olmayanların %99,5 olduğu tespit edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM GÖÇ OLGUSU VE HUKUKSAL ARKA PLAN

İnsanlık tarihini doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen temel olgulardan biri haline gelen göç olgusu; savaş, çatışma, ekonomik krizler gibi nedenlerden ötürü etkilenen halkın, yaşadıkları yerleri terk edip yaşanılacak yeni yerler aramaya başlamasıyla kendini göstermektedir. Savaş, çatışma gibi nedenlerden ötürü zorunlu olarak göç etmek durumunda kalan insanların yanı sıra, hayat standartlarının daha iyi olması arayışı ile ekonomik koşulları daha iyi olan yerlere göç eden kişilerle dünyada göç hareketleri yaşanmaktadır. Suriye’de yaşanan Arap Baharı’nın iç savaşa dönüşmesi sırasında ve sonrasında yaşanan insan hakları ihlalleri örneğinde olduğu türden insanları yer değiştirmeye zorlayan insani nedenler teknolojinin ilerlemesiyle insan iş gücüne olan ihtiyacın ciddi oranda azalmasından dolayı köylerdeki yaşam standartlarının düşük olması, insanları iş imkânlarının çok olduğu ve yaşam kalitesinin yüksek olduğu büyük kentlere göç etmeye zorlayan nedenlerden bazıları olarak sıralanabilir.

Göçler gönüllü ya da zorunlu olsun, insanlık için, dünya dengelerindeki gerek ekonomik, gerek siyasal gerekse ekolojik açıdan değişmelere neden olmasından dolayı yadsınamaz derecede büyük öneme sahiptir. İnsanların zulüm ve baskı görmelerinden dolayı yaşadıkları yerleri terk edip yeni yerlere göç etmek zorunda bırakılmasıyla özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında dünyadaki sığınmacı olgusu kendini iyiden iyiye göstermeye başlamıştır. Bu bağlamda çalışmanın bu bölümünde, göç olgusu ve göçün tarihsel arka planına değinilecektir.

1.1. Göç ve Uluslararası Göç

İnsanoğlunun doğuşu kadar eskiye götürülen göç (Karpas, 2003: 3), dördüncü yüzyılın son çeyreğinde, ilk çağı değiştirebilecek kadar önemli sonuçlar doğuran ve insanlık tarihinin ilk büyük kitlesel göçü olarak nitelenen Kavimler Göçü ile kapsamlı kitlesel insan hareketleri olarak kendini göstermiştir.

Göç, kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir parçasını geçirmek üzere, sürekli ya da geçici bir süre için bir yerleşim ünitesinden bir başkasına yerleşmek amacıyla yaptıkları coğrafi yer değiştirme eylemidir (Akkayan

1979: 77; Sayın 2010: 20). Kişilerin yaşamış oldukları yerleri değiştirme kararını almasında çeşitli nedenler bulunmaktadır. Bu nedenler kabaca ekonomik, siyasal ya da bireysel olarak nitelendirilebilir (Yalçın, 2004: 13). Ekonomik maksatlarla göç eden mevsimlik işçiler ya da öğrenim görmek maksadıyla başka bir şehir ya da ülkeye giden öğrenciler, hayatlarının bir bölümünü sürekli yaşamış oldukları yerden başka bir yerde geçirirler. Bunun dışında, yaşamış olduğu yerdeki siyasi baskılar ya da terör olayları nedeniyle göç etmek durumunda kalan ve hayatlarının geri kalanını, sürekli yaşamış oldukları yerin dışında başka bir köy, kasaba, şehir, ülke ya da coğrafyada yaşamayı tercih edenler de bulunmaktadır (Tümertekin ve Özgüç, 1998: 307). Bireysel açıdan bakıldığında ise bireylerin yaşam şartlarını daha iyi hale getirebilmek için bir yerden başka bir yere göç ettikleri görülmektedir (Yılmaz, 2014: 1687). Göç olgusu coğrafi mekân değiştirmeye, sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel boyutlarla toplum yapısını da değiştiren bir unsur olmaktadır (Özer, 2004: 11). Hem iç göçler hem de dış göçler incelendiğinde, toplulukların yerleşmiş oldukları yeni yerlerde olumlu ya da olumsuz değişimler yarattığı bilinmektedir (Yalçın, 2004: 13). Göçmen nüfus, göç ettiği yerin, toplumsal yapısı, kültürü, ekonomisi, politikası gibi pek çok unsurunu kısa zamanda, göç yoğunluğu ile doğru orantılı olarak etkileyebilmektedir (Akkayan, 1979: 20).

1.2. Göç Türleri

İnsanların yaşamış oldukları yerden başka bir yere göç etmelerinde pek çok nedenin var olduğu bilinmektedir. Göç nedenlerine ve göçün yapılış şekline bağlı olarak yüzeysel ya da ayrıntılı şekilde, göç türleri ayrımına gitmek mümkündür. Çeşitli göç ve göçmen tanımlarının yapıldığı bilinmekle beraber, en yaygın göçmen tanımlarından birisi, sürekli yerleşimcileri, geçici sözleşmeli işçileri ve sığınmacıları kapsar (Appleyard, 1991: 22). Bu tür kategorileri oluşturmada kullanılan ölçütler değişik olabilmektedir. Göç olgusu alan ölçütüne göre “yerli ve uluslararası”, zaman ölçütüne göre “geçici ve daimi” boyutuna göre “bireysel göç, grup olarak göç ve kitlesel göç”, sebebine göre “gönüllü işçi göçü ve gönülsüz ya da zorunlu sığınmacı göçü” ve yasal durum ölçütüne göre ise “yasadışı ve yasal” olarak belli ayrımlara tabi tutulmaktadır (Faist 2000: 47; Sayın 2010: 33).

Yerleşik olunan ülkenin sınırları içerisinde yani kırdan kıra, kırdan kente, kentten kente, kentten kıra yapılarak sonuçlanan göç hareketine “iç göç”, belli bir süre ya da devamlı olarak kalmak üzere, çalışmak ya da yerleşmek maksadıyla yerleşik olunan ülkenin sınırlarını aşmış başka ülkelere varış ile sonuçlanan göç hareketlerine de “uluslararası göç” denilmektedir (Üner, 1972: 77).

Uluslararası göçler, genel itibariyle, savaşlar, iç karışlıklar, siyasi baskılar gibi önemli unsurlardan dolayı gerçekleşmektedir. İç göç ise köylerdeki genç nüfusun, daha iyi bir iş, daha iyi eğitim gibi nedenlere bağlı olarak hayat koşullarını iyileştirme isteği, köyde yaşamak yerine şehirlerde yaşamayı tercih etmesi, tayini çıkan bir kamu personelinin bulunduğu şehir sınırlarında bir ilçeye köye ya da başka bir şehre göç etmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin yüksek eğitim görmek maksadıyla yurtdışında bir okula gitmesi ya da bir inşaat mühendisinin yurtdışında bir firmada göreve başlamasından dolayı, ülke sınırlarını aşmış başka bir ülkeye yerleşmesi durumu da uluslararası göçün örneklerini oluşturmaktadır. Göçler, zaman bakımından da farklılıklar göstermektedir. İnsanlar, bazen buldukları ya da oturdukları yeri tamamen terk ederek başka bir yere göç etmektedirler Bu tip göçlere “daimi göç” denilmektedir. Daha iyi yaşam koşulları nedeniyle, doğudan batıya yapılan göçler daimi göç unsurunun misali olabilmektedir. Öte yandan, mevsimlik işçi göçü gibi insanların buldukları yeri belli bir süreliğine terk etmelerine de “geçici göç” adı verilmektedir (Mutluer, 2003: 10).

Göçler, ferdin tek başına hareket etmesiyle oluşması durumunda “bireysel göç”, ailesiyle ya da birkaç yakınıyla hareket etmesiyle oluşması durumunda “grup olarak göç” niteliğini kazanmaktadır. Ayrıca, belli bir statüye sahip kişilerin (siyasi parti, etnisite gibi) topluca göç etmesine ise “kitlesel göç hareketi” denilmektedir (Özkalp, 1990: 209). Üniversite eğitimi için yaşadığı şehirden başka bir şehre giden bir öğrenci, göç işlemini genel olarak tek başına yapmaktadır ki bu durum, bireysel göç için örnek oluşturmaktadır. Bununla beraber, çocuğun üniversite eğitimi tamamlayacağı şehre, ailenin de göç etmesi grup göçünün örneği olmaktadır. Kitlesel göç hareketinin örneklerine bakıldığında ise, kitlesel olarak göç etmenin hem zorunlu hem de isteğe bağlı nedenlerden dolayı oluştuğunu söylemek mümkündür. İsteğe

bağlı kitlesel göçe bakıldığında, daha iyi yaşam standartları için Türkiye’den Almanya’ya işçi olarak göç eden bir kişi, vardığı ülkenin imkânlarını, menşe ülkede kalanlara bildirilmesiyle bunu takip eden çekici unsurlarla birlikte göçün kitlesel hale gelmesi mümkündür. Ancak, kitlesel göçün zorunlu nedenlere bağlı olarak oluşması da söz konusu olabilmektedir. Terör olayları nedeniyle can güvenliği tehlike altında olan insanların, terörün olmadığı, nispeten daha güvenli olan bölgelere kitlesel olarak göç etmesi örnek olarak gösterilmektedir. Ayrıca, Nazi Almanya’sında zulümden korkan Yahudilerin, kitlesel olarak başka bir ülkeye göç etme kararı almaları da kitlesel göçün zorunlu unsuru olabilmektedir. Yaşanılan yerden göçe neden olan etmen, baskın olarak ekonomik ise buna “gönüllü göç”, neden olan etmen siyasi baskı, zulüm, savaş gibi zorlayıcı nedenler ise de “zorunlu göç” denilmektedir. Gönüllü göçün nedeni genel olarak ekonomik nedenler olabileceği gibi, macera arama, değişik bir yerde ya da kültürde yaşama isteği de olabilmektedir (Yalçın, 2004: 15).

Zorunlu göç unsurunda ise kişilerin belli bir gruba aidiyetlerinden dolayı, diğer gruplardan baskı görmeleri, inançlarından dolayı baskı ya da zulüm görmeleri gibi nedenler de mevcut olabilmektedir. Bunun yanında, kuraklık, sel gibi doğal afetlerden dolayı zorunlu olarak yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalma durumu da zorunlu göç nedenlerinden olabilmektedir. Göç edilen ülkeye girişteki gerekli belgelerin (vize, pasaport gibi) varlığıyla birlikte havalimanı, tren garı, sınır kapısı gibi yasal bir giriş noktasından yapılan göçlere “yasal göç” denilirken gerekli belgeler olmadan giriş yapılan, vize süreleri bittiği halde ülkede kalmaya devam eden kişilerin yarattığı duruma ise “yasadışı göç” denilmektedir (Cohen, 2003: 11-12). Göçmenler, bir ülkeye girerken bir takım şartlara tabi tutulurlar ve şartları taşıyanlar, ülkenin sınır kapılarından girerler, ülkeye kabul edilirler. Söz konusu şartlar, vize, pasaport, sağlık sigortası gibi unsurlar olabilmektedir.

1.3. Göç Nedenleri

Genel olarak göç olgusunda ön plana çıkan “itici” ve “çekici” nedenlerden bahsedilmektedir. Şüphesiz ki, insanların kurulu düzenlerini bırakıp yeni yerler arayışlarının, yani göç etmelerinin birçok nedeni bulunmaktadır. İnsanlar

buldukları yerlerden gerek ekonomik, gerek siyasal, gerek coğrafi, gerekse dinsel nitelikli olarak belirtilen itici ve çekici nedenlerden dolayı başka bir yere göç etmişlerdir (Çağlayan, 2006: 6). İnsanların göçmen haline gelebilmeleri için, bazı etmenler tarafından kendi yurtlarından 'itilmeleri' göç edilen bölgenin cazibesiyle de 'çekilmeleri' gereklidir (Faist, 2000: 43).

İtici göç unsurları olarak, yaşanan ülkedeki ücretlerin düşüklüğü, yaşam sıkıntısı, eğitimin yetersizliği, siyasi düşüncelerinden dolayı dışlanmışlık, hor görülme, baskı ve zulümle karşı karşıya kalma, dini inancını özgürce yasayamama, inancından dolayı toplum tarafından kabul görmeme, yaşanan doğal afetler gibi insanlık için sıkıntı ve zulüm verici her neden itici güç olarak betimlenebilir. İlk Müslümanların Mekke'den Medine'ye göçü, Hitler'in baskıcı ve ırkçı rejiminden dolayı Yahudi dinine mensup olanların diğer Avrupa ülkelerine kaçıışı gibi örnekler itici göç unsurunun dinsel-siyasal nedenleri olarak verilebilir. İtici güç unsurunun coğrafi faktörlerine ise 1999'da Türkiye'de meydana gelen Düzce Depremi örnek olarak gösterilebilir. İtici güç faktörleri, iç göç bağlamında ele alındığında ise kırdan kente olan göç meselesinde eğitimin yetersizliği, sağlık hizmetlerine ulaşamama, teknolojinin gelişmesi ile işgücüne olan talebin düşmesi ve ücretlerin de buna bağlı olarak düşmesi örnek verilebilir (Çağlayan, 2006: 8).

Çekici göç nedenlerine bakıldığında ise itici güç göç nedenlerinin tam tersi niteliğinde olan unsurları saymak mümkündür. Her ne kadar göç hareketinin oluşumu için mesafe kavramı önemli bir unsur ise de, genel olarak söylemek gerekir ki çekici güç unsurları, itici güç unsurlarının tamamlayıcısı durumundadır. İtici güç unsurlarının ve çekici güç unsurlarının faktörlerini iç içe değerlendirmek de mümkün olabilmektedir. Ferah bir yaşam, iyi eğitim, dinini özgürce yasayabilme, siyasi düşüncesini rahatça dile getirebilme, düzenli bir hayat gibi unsurlar çekici güç unsurunun belirgin nitelikleridir. Özellikle, 1950'li yıllarda, Türkiye'den Almanya'ya oluşan yoğun işçi göçü, ekonomik refah gibi nedenlerden dolayı öncelikli bir örnek durumundadır (Acer, Gümüş, Kaya, 2010: 17). Bu örnekte de görüleceği üzere, söz konusu yıllarda çalışan kesimin, yani ücretli-maaşlı kesimin ekonomik durumlarının gerilemesi, itici gücün ekonomik faktörü olarak

değerlendirilirken Almanya'daki ekonomik refah da çekici güç unsuru olarak değerlendirilebilir. Göç nedenlerini politik, ekonomik, savaştan kaynaklı, çevresel ve etnik etkenlerin ışığı altında incelemek de konunun daha iyi anlaşılabilmesi için faydalı olacaktır. (Aksin, 2005: 347)

1.3.1. Politik Nedenler

Ülke hükümetine karşı muhalif düşüncede bulunanlar için, hükümetin politika yaparken halkın eğitim gibi temel ihtiyaçlarını, ekonomik gereksinimlerini kendi kendine karşılayabilmelerini sağlama yerine, bunun zıttı bir tutum sergileyerek baskı ve insan hakları ihlalleri şeklinde ortaya çıkabilecek olan nedenlerden dolayı insanlar, yaşadıkları toprakları terk etme kararı alabilirler (Ferris, 1998: 26-27). Bununla birlikte, yaşanan yerdeki siyasal sistemin çöküşü, rejim değişikliği, iç karışıklıklar ve istikrarsızlıklar da insanları göçe iten nedenlerdendir. Ülke hükümetinin, ülkedeki istikrarsızlıkları giderme konusunda etkin rol oynayamadığı durumlarda, ülke vatandaşları ciddi insan hakkı ihlallerine maruz kalmakta ve çare olarak göçü görmektedirler. Afrika'da yıllardır süregelen istikrarsız yönetim, İran'daki rejim değişikliği, SSCB'nin ekonomik ve siyasal sistemin çöküşü, SSCB'nin Afganistan işgali ve bunun ardından Afganistan'da çıkan çatışmalar ve Taliban rejiminin uygulamaları insanları göçe zorlamıştır (Sander, 1998: 219-220).

1.3.2. Ekonomik Nedenler

Ülkede var olan açlık, kıtlık, işsizlik gibi insan yaşantısını güç hale getiren durumları kapsayan ekonomik yetersizlik, insanları göç etmeye zorlayan ekonomik nedenler olarak görülmektedir (Buz, 2004: 18). Üretim faktörünün önemli bir unsurunu oluşturan insan gücü ihtiyacı, göçü teşvik edici bir unsur olarak kabul görmektedir. Zira, dünyada yaşanan ilk kütleli göç hareketi olarak 1619-1776 yılları arasında ABD'ye tarımsal iş gücü ihtiyacının karşılanması için milyonlarca siyahinin getirilmesi olgusu üzerinden ekonomik nedenlerin göç nedenleri arasındaki en etkili neden olduğu görülecektir. Diğer taraftan, sanayi devrimi ile birlikte Avrupa'da ortaya çıkan iş gücü ihtiyacının karşılanması için, 1846-1932 yılları arasında yaklaşık 52 milyon insan ile (Başçeri, 1998: 494) Avrupa ekonomisinin II. Dünya Savaşı

sonrasında yıkılmasıyla birlikte başta Almanya ve Avrupa ülkelerine, Kuzey Afrika, İtalya, Yugoslavya, İspanya, Portekiz, Yunanistan ve Türkiye'den ekonomiyi düzeltmek adına göçler başlamıştır (Mutluer, 2003: 12).

Uluslararası göçlerin temel belirleyicisinin ekonomik nedenler olduğunu söylemek mümkündür; zira, göç hareketlerine bakıldığında, genel anlamda, kişi başına düşen milli gelirin az olduğu ülkelere fazla olan ülkelere yani Afganistan, Pakistan, Moldova gibi kişi başına düşen milli geliri 500\$'ın altında olan ülkelere ABD, Avrupa ülkeleri, Japonya, Kanada gibi kişi başına düşen milli geliri 10,000\$ olan ülkelere doğru bir seyir izlediği görülmekte ve bu, söz konusu varsayımı desteklemektedir (Sönmez, 2001: 104-107). Ayrıca ekonomik açıdan yüksek milli gelirin yanında gelire bağlantılı olarak yüksek yaşam standardına sahip olmada göç nedenleri arasında kabul edilmektedir. Göç veren ülkelere bakıldığında ise ekonomik krizin beraberinde getirdiği yoğun işsizlik göçlere neden olmaktadır. Örneğin, 1989 yılında SSCB'nin dağılması ile ortaya çıkan kriz, Rusya'dan diğer Avrupa ülkelerine yoğun göçlerin yaşanmasına neden olmuştur (Mutluer, 2003: 12). Diğer taraftan ekonomik krizlere veya mevcut ekonomik koşullara bağlı olarak ortaya çıkan açlık sorunu göçe neden olan diğer bir ekonomik nedendir.

1.3.3. Savaşın Kaynaklanan Nedenler

İnsancıl hukuka göre, savaşın galibinin olmadığı düşünüldüğünde, savaşın toplumlar için kısa ya da uzun vadede doğrudan ya da dolaylı olarak pek çok etkisi olmuştur. Savaş sırasında ülke ya da bölge insanının kaynakları zarar görmekte, temel ihtiyaç ve yiyeceklerin azlığı nedeniyle tüm ürünlerin fiyatları artmakta ve savaşın çıkmış bir ülke ekonomisi için bunu karşılamak neredeyse mümkün olamamaktadır. Savaş sırasında yaşanan insan hakları ihlalleri, savaşın ardından dahi silinemeyecek izlere dönüşmekte ve insanların göç kararlarını etkilemektedir (Ferris, 1998: 29-31).

I. Dünya Savaşı sonrasında, sınırların yeniden çizilmesi Avrupa, Asya ve Afrika'da birçok ülkenin sınırlarının değişmesine neden olmuş ve bu durum, insanların uluslararası sınırlar dâhilinde göç etmelerini beraberinde getirmektedir.

Zira, Yugoslavya Savaşı sonrasında, yaklaşık 3 milyon insan göç hareketine dâhil olmuştur (Tümertekin ve Özgüç, 1998: 310). Ayrıca, başta Ortadoğu’da yaşanan istikrarsızlık, SSCB’nin dağılması, Arap Baharı, Suriye’de yaşanan iç savaş vb. olaylar, milyonlarca insanın göç etmesine neden olmaktadır.

1.3.4. Çevresel Nedenler

Doğal yollarla ya da insan etkisiyle olabileceği gibi, savaşın ardından ya da yoksulluk gibi nedenlerden kaynaklanmakta olan çevresel nedenler de insanları göç etmeye zorlamaktadır. Doğal bir kaynağın tahribi ile oluşabilecek olan ekonomik yetersizlik, tarım alanlarının kullanıma elverişsiz hale gelmesi, orman alanlarının azalması ya da toprak kaybı gibi durumlar çatışmalara neden olabilmektedir. Tüm bu çevresel sorunların sonuçlarıyla doğrudan ya da dolaylı olarak bağlantılı olarak ortaya çıkacak olan politik, etnik, sosyal çatışmalar da insanların göç etmesiyle sonuçlanmaktadır (Muzenda, 1995: 51- 55).

4. ve 5. yüzyıllarda Moğolların ve Hunların Orta Asya’dan göç etmesinin altında yatan en büyük neden bölgede kuraklık yaşanmasıdır. ABD’de ise göç dalgalarının yaşanmasının en büyük nedeni depremlerdir. Ayrıca 1988 yılında Ermenistan’da yaşanan büyük deprem sonrasında birçok insanın ölmesi Ermeni vatandaşların Rusya ve Ukrayna’ya göç etmesine neden olmuştur (Mutluer, 2003: 17). Deprem ve kuraklık gibi doğal nedenlerin yanı sıra küresel ısınmaya bağlı olarak bazı bölgelerin kuraklaşması, orman alanlarının yok olması, verimsizleşmesi gibi diğer doğal nedenler göçlere neden olmaktadır. Çevresel nedenlerle ortaya çıkan zorunlu göçlere günümüzde “çevre sığınmacısı” ismi verilmektedir (Abadan, 2002: 302). Bu bağlamda çevresel nedenler ve doğal afetler insanların buldukları yerleri terk etmesine neden olmaktadır.

1.3.5. Etnik Çatışmalardan Kaynaklı Nedenler

Toplum içerisindeki bir etnik grubun diğer grup ya da gruplara oranla daha güçlü olması ve güçlü olan etnik grubun diğer gruplara nazaran kendi grubuna orantısızca yarar sağlaması durumunda ortaya çıkabilecek olan ve kimi durumlarda politik sömürü sorunu ile de sonuçlanan ve güçsüz olan azınlık grubun kitlesel

göçüne neden olan durumlar yaşanmaktadır. Bu betimlemenin örneklerini ve bunların trajik sonuçlarını Afganistan, Burundi, Etiyopya, Irak ve Sri Lanka’da görmek mümkündür (Buz, 2004: 19).

Afganistan’da 1996 yılı boyunca süren ve 1997’nin ilk yarısında da devam eden Taliban kuvvetleri ve ülkenin diğer siyasal güçleri arasında süren çatışmalar sonucunda, 1997 yılında yerinden edilmiş, göçe zorlanmış insanların sayısı 1,2 milyona ulaşmıştır. Burundi’de 1997 yılının ortalarında ülkenin ana iki etnik grubu arasındaki şiddet olaylarından ötürü, yarım milyona yakın insan, gerek hükümet güçlerinin gerekse Hutu isyancıların sürekli saldırılarına maruz kalarak kamplara taşınmıştır. Irak’ta, kuzeydeki “güvenli bölge”de Kürt partileri arasındaki savaş, bu alana Türk ve İran silahlı kuvvetlerinin müdahaleleri ve Bağdat hükümetinin Şiiilere karşı ülkenin güneyinde yürüttüğü kampanyadan dolayı, göç etmiş olan bir milyondan fazla insan bulunmaktadır. Sri Lanka silahlı kuvvetleri ile ayrılıkçı Tamil gerillaları arasında uzun yıllardır süregelen savaş nedeniyle, kuzeydeki Jaffna yarımadasında yaşayan bir milyona yakın insan göçe zorlanmıştır (BMMYK, 1997: 106-107)

1.4. İltica Olgusu

Uluslararası göç olgusu içerisinde yer alan iltica, ülkesinde dini, dili, ırkı, cinsiyeti, tabiiyeti, siyasi düşüncesi gibi nedenlerden dolayı zulüm gören ya da görme tehlikesi içerisinde bulunan kişilerin, güvenli olan bir başka ülkeye göç ederek sığınmasıdır (Mutluer, 2003: 13).

İlticanın diğer göçlere bakıldığında göze çarpan farkı, ekonomi, coğrafya gibi nedenlerin değil, insan haklarından kaynaklanan nedenlerin esas teşkil ediyor olmasıdır. İltica, tanımı gereği ekonomik nedenleri kapsamayan ve bu yönü ile diğer göç eylemlerinden farklı olan bir olguyu ifade eder. Göçmen, ülkesinin korumasına sahip iken, iltica eden ülkesinin korumasından belirli nedenlerle yararlanamamakta ya da yararlanmak istememektedir. Göçmenler daha çok kendi istekleriyle yer değiştirdiklerinden, göç süreçleri zorunlu göçe maruz kalan ve can havliyle her şeylerini ülkelerinde bırakıp başka bir ülkeye sığınma talep edenlere nispeten daha az

acı veren bir süreci ifade eder. İltica kavramı söz konusu olduğunda ise çekici faktörlerin önemini yitirdiği, sadece itici faktörlerden her ne şekilde olursa olsun kaçıp kurtulma isteğinin var olduğu görülmektedir. İlerleyen bölümlerde de ele alınacağı üzere, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ndeki tanımına bakıldığında, bulunduğu yerde dini, ırkı, cinsiyeti gibi nedenlerle zulüm gören ya da zulüm görme korkusu yaşayan kişiler tanım kapsamına girmektedir. Ancak ilerleyen bölümlerde de değinilecek olan iltica kavramının genişletilmesine yönelik yapılan tartışmalarda iklim, silahlı çatışma gibi başka bazı nedenlerin de ilticaya yol açabileceği öngörülmektedir.

Sonuç olarak iltica tanımı gereği, ekonomik unsurları içerisinde barındırmayan, daha ziyade siyasi nitelikli belirli bazı nedenlerden kaynaklı zulüm veya zulüm korkusu nedeni ile vatandaşı olduğu ya da yaşadığı ülkenin korumasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen kişilerin güvenli bir ülkeye göç ederek sığınması durumudur. Bu yönleri ile de diğer uluslararası göç formlarından belirgin farklılıklar göstermektedir. Göçmen, ülkesinin korumasına sahip iken, iltica eden ülkesinin korumasından yoksundur. Göçmenler daha çok kendi istekleriyle ya da daha rahat bir hayat için tercihleri sonucu yer değiştirirken, iltica eden bir nevi tercihsiz kalarak göç etmek zorunda kalmaktadır. Bu nedenledir ki, iltica eden kişiler can havliyle her şeylerini ülkelerinde bırakıp başka bir ülkeye sığınmak durumunda kalmakta; bu durum da iltica edenler için daha derin insani sorunlara ve sonuçlara yol açmaktadır.

1.5.Mülteci ve Sığınmacı

Belirli bazı nedenlerle vatandaşı olduğu ya da yaşadığı ülkenin korumasından yararlanamadığından ya da yararlanmak istemediğinden bir başka ülkeye göç eden kişiler mülteci (*refugee*) ve sığınmacı (*asylum seeker*) olarak adlandırılmaktadırlar. Bu iki kavram arasında bazı yönleri ile farklılıklar vardır.

1.5.1. Mülteci Kavramı

Mülteci kavramı, genel olarak yaşadığı yeri terke zorlanan insanları tanımlamak için kullanılır (Peker ve Sancar, 2002: 7).

Kirişçi'nin (1996: 8) tanımına göre mülteci; kendi ülkesinde ırkından, dininden, sosyal görüşlerinden, siyasi düşüncelerinden dolayı, kendini huzursuz ve baskı altında hissettiği için ülkesine olan güvenini yitiren ve “kendi ülkesinin ona tarafsız davranma imkânını kaybettiği düşüncesine kapılıp” ülkesinin koruması yerine başka bir ülkenin korumasından faydalanmak için başvuran ve başvurusu kabul edilen kişidir.

Penrose (2003: 23) mülteciyi; yurtdışında bulunuşu zulüm korkusuna dayanan ve bu zulüm korkusunun haklı nedenlerle oluştuğu tarafsız uzmanlar tarafından yeterli bilgi ile tespit edilebilen kişi olarak tanımlar.

Haddad'a göre (2004: 22) mülteci, bulunduğu politik toplum tarafından kayda değer derecede dışarıya zorlanan bireydir.

Bugün uluslararası hukukun kullandığı tanıma teşkil eden 1951 Cenevre Sözleşmesine göre mülteci, vatandaşı olduğu ülkeden başka bir ülkede bulunan ve ırkı, dini, tabiiyeti nedeniyle veya belirli bir sosyal grubun ya da siyasi görüşün bir parçası olduğu için kötü muamele göreceği hakkında ciddi korkuları olan, bu nedenle de kendi ülkesine dönemeyen ya da dönmek istemeyen kimsedir (BMMYK, 2001).

1.5.2. Sığınmacı Kavramı

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 14. maddesinde; “*Herkes, zulüm karşısında başka ülkelere sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir*” denilmektedir. Sığınmacı kavramı, kendi ülkesinde işkence görme yolunda haklı nedenlere dayanan bir korkusu bulunan ya da silahlı çatışma ve şiddet olayları nedeniyle yaşamı tehlikede olan, bu yüzden de bir başka ülkeden mülteci statüsü isteyen kişi için kullanılmaktadır (BMMYK, 1997: 183).

Sığınmacı, mülteci olarak koruma arayan ancak statüleri henüz resmi olarak tanınmamış (kendilerine henüz mülteci statüsü verilmemiş olan) kişilere denir. Bu terim genellikle, mülteci statüsü almaya yönelik başvuruların hükümet ya da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından karara bağlanmasını bekleyen kişiler için kullanılır (UAÖ, 2009: 5). Statüleri resmi olarak

tanınmış olması ihtimaline karşın, sığınmacılar menşе ülkelerine geri göndermeme (*non-refoulement*) ilkesi gereğince zorla gönderilemezler. Sığınmacı kategorisi anlam karmaşasına yol açmaktadır. Bu kategoride hem mülteci statüsüne kabul edilecek insanlar, hem başvuruları reddedilecek insanlar, hem de başvuruları aslında kabul edilmese bile, sığınma hakkı istedikleri ülkeden farklı sürelerde oturma izni alabilecek insanlar vardır. Başvuruları değerlendirilinceye kadar bütün sığınmacılar “varsayımsal mülteci” olarak kabul edilmelidirler. Yaptıkları başvuru mülteci statüsü belirleme yöntemlerine göre incelendikten sonra kesin olarak reddedilen sığınmacılar ise ilgili devletin göçmenler için uyguladığı olağan göçmen yasalarına göre değerlendirilirler (BMMYK, 1997: 184).

1.6. Büyüyen Mülteci ve Sığınmacı Sorunu: Küresel Bir Bakış

İnsanlık tarihi; güçlü medeniyetlerin kurulduğu, büyük icatların yapıldığı, ülkelerin bir arada yaşadığı dönemleri yazdığı gibi savaşları, afetleri ve bunların getirdiği yıkımları da yazmaktadır. İnsanoğlunun incelenebilen son 7000 yıllık tarihinin her 100 yılının ancak 13 yılı barış içerisinde geçerken diğer 87 yılı savaşlarla geçmiştir (Courtois vd., 2000: 13).

Doğal afetler, doğal afetlerle bağlantılı kıtlık, açlık, salgın hastalıklar, ekonomik ve politik faktörler, milliyetçilik hareketleri, ülkelerarası çıkar çatışmaları, uluslararası savaşlar, iç savaşlar, güçlü devletlerin üçüncü dünya ülkeleri ile ilişkileri ve bu ülkelerle aralarındaki çatışmalar ve özellikle baskıcı yönetimlerin varlığı, hatta bir devlet otoritesinin olmaması nedeniyle yaygın insan hakları ihlalleri milyonlarca kişiyi yaşadıkları yerden ayrılmaya zorlamış, onları yaşamlarını devam ettirebilecekleri daha güvenli bir yaşam alanı aramaya mecbur etmiştir (Odman, 1995:1).

Yirminci yüzyıla gelindiğinde ise büyük savaşlar, ihtilaller, bağımsızlık hareketleri ve tüm bunların neticesinde ulus devlet modeline geçişle birlikte binlerce kişinin içinde bulunduğu göç ve iltica hareketleri ivmesini artırmıştır.

Tarih süreci içerisinde genel olarak bakıldığında iltica ve göç hareketlerinin asıl nedenlerinin ilkinin; siyasi çatışmalar, etnik sorunlar ve bunlara bağlı olarak iç

karışıklıklar olduğu görülmektedir. Tarih boyunca mevcut olan örneklerden çıkan sonuçlara bakıldığında, otoriter ve sömürgeci devletlerin halkını göçe zorladığı görülmektedir. Afrika'nın büyük göller bölgesine çok uluslu güç yerleştirilmesi, eski Yugoslavya'daki savaş sırasında dış güçlerin ve ittifakların kuvvet kullanımı, Filistin sorunuyla ilgili görüş ayrılıklarının sürmesi örneklerinde de olduğu gibi bu nitelikteki devletlerin insan güvenliğini hiçe saydığı açıktır. Halk için de kaçış, yaşamı sürdürmek için son çaredir (BMMYK, 1997: 14-15). Günümüz dünyasında, bir zamanlar otoriter yönetimin altında bulunan eski Sovyetler Birliği, Doğu Avrupa ve Güney Amerika gibi bölgeler nihayet demokrasiye geçmiş olsalar da, çoğunluğu Afrika, Asya ve Ortadoğu'da bulunan pek çok devlet hala otoriter rejimlerle yönetilmekte ve bu yönetim anlayışıyla oluşan çatışma ve baskı gibi unsurlar insanları göçe zorlamaktadır.

İkinci unsur ise, gelişen teknolojik imkânlarla rağmen devletlerin hem kendi içlerindeki hem de birbirleriyle olan ilişkilerindeki ekonomik istikrarsızlığın artarak devam ediyor olmasıdır. Son otuz yıl içinde dünya nüfusunun %5'lik en zengin grubuna giren ülkelerle, %5'lik en yoksul grubuna giren ülkeler arasındaki gelir farkı iki kat artmıştır. Dünya nüfusunun yaklaşık $\frac{1}{4}$ i Dünya Bankası'nın resmi yoksulluk sınırının altında yaşıyor. Dünyanın yoksul ülkelerinin çoğu, bazı durumlarda hızlı nüfus artışının körüklediği, ekonomik durgunluk, çevresel tahribat ve gittikçe yoksullaşma döngüsünün içerisinde yer almaktadırlar. Tüm bu nedenlerin tek başına göçe yol açmadığının en bariz örnekleri, Lesotho, Namibya, Tanzania ve Zambiya'dır. Bu ülkeler çok yoksul oldukları halde, ülke halklarının ülkelerini terk etmelerindeki nedenler, insan hakları ihlalleri, baskı ve çatışmadır. Ekonomik istikrarsızlığın sonucu olarak oluşan baskı ve çatışma ortamı insanları göçe zorunlu kılmıştır.

Değişen iklim şartlarını ve doğal afetleri de üçüncü genel unsur olarak saymakta fayda vardır. Ortadoğu'da yaşanan su sıkıntısı, tarım alanlarının elverişsiz hale gelmesi, kuraklık ve kuraklığa bağlı olarak oluşan açlık insanların evlerini terk edip başka yerlere göç etmesiyle sonuçlanmaktadır. Henüz 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre mülteci tanımı içerisinde yer almasalar da, küreselleşen dünyada,

doğal kaynakların yanlış ve verimsiz kullanımının sonucu, insan eliyle oluşturulan küresel ısınma sorunu insanları yerlerinden etmeye devam edecek ve yakın zamanlarda iklim mültecileri kavramı da tanım içerisinde yerini alabilecektir (Acer, Kaya, Gümüş, 2010: 16).

Dünya üzerinde iltica hareketlerine bakıldığında, zorunlu göç unsurlarının daha çok Ortadoğu bölgesinden ortaya çıktığı görülmektedir. Yoğunluğun bu bölgede olmasının tek bir nedeni olamayacağı aşikârdır. Bölgedeki siyasi istikrarsızlıklar, ülke içindeki farklı dini grupların ve farklı siyasi grupların gerek etnik, gerek dini unsurlara bağlı olarak oluşturduğu çatışmalar, devletlerin siyasi baskıları ya da baskı yaratarak çatışmaları engelleyemeyecek durumda olmaları da bölgenin iltica rakamlarının yükselmesine neden olmaktadır. Dünya üzerindeki göç ve iltica hareketlerinin nedenlerinin çoğunun siyasi ve etnik çatışmalardan kaynaklandığı ileri sürülebilir. Afganistan, Suriye ve Pakistan örneği alınarak dahi son zamanlardaki mülteci ve sığınmacı hareketlerinin ana kaynağının Ortadoğu olduğu açıklıkla anlaşılabilir.

1.7. Mülteci Hukuku ve Gelişimi

Hemen başta söylenmelidir ki, uluslararası mülteci ve insan hakları hukukundan kaynaklanan yükümlülükler, Devletlerin terörizmi bastırmak ve engellemek bağlamında imzaladıkları uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülüklerden önceliklidir. Bu bölümde mülteci hukukunun gelişimi dönemseller olarak ele alınmaktadır. Mülteci hukukunda önemli yeri olan 1951 Cenevre Sözleşmesinden önceki duruma kısaca değinilmekte, ardından 1951 ve sonrası incelenmektedir.

1.7.1. 1951 Cenevre Sözleşmesi ve Öncesi

Uluslararası hukukta mülteci kavramı, ilk olarak yerinden olan ve milyonlarca mültecinin ortaya çıktığı I. Dünya Savaşı sonrasında yer almaya başlamıştır. 1920 yılında yürürlüğe giren Milletler Cemiyeti bünyesinde ele alınmış olan mülteciler konusu, bu dönemde daha çok devletlerarası ikili görüşmelerle çözüme kavuşturulacak bir konu olarak görülmüştür. Milletler Cemiyeti'nin 1933

tarhli “Mültecilerin Uluslararası Statüsü” ve 1938 tarihli “Almanya’dan Gelen Sığınmacıların Statüsü” bu alanda ilk uluslararası antlaşmalardır. Ancak her iki sözleşme de az sayıda ülke tarafından imzalanmıştır ve bu sözleşmeler çok fazla çekinceye uğraması nedeniyle dar kapsamlı kalmıştır. Ayrıca mülteciler birey olarak değil daha çok topluluk, grup olarak değerlendirmiştir. Bu iki belgenin bir başka özelliği mültecilere acil destek ve güvenli ortam sağlama yönünde antlaşmalar olup mültecilere dair uluslararası bir hukuki düzenleme amacı taşıyor olmasıdır.

1.7.2. 1948 Tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB)

Mülteci hukuku aslında insan haklarına dayanmaktadır ve mülteci hukukunun özünü insan hakları teşkil etmektedir. Nitekim insan hakları açısından bir dönüm noktası olarak kabul edilen 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde de sığınma hakkına açıkça değinilmektedir. 1948 yılında ilan edilen İHEB’ in 14. maddesinde iltica hakkı temel bir insan hakkı olarak ilan edilmiştir: “*Madde 14: Herkes, zulüm karşısında başka ülkelere sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir*” (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1948). Ayrıca anılan maddenin 2. fıkrasında “*Gerçekten de siyasi olmayan suçlar veya Birleşmiş Milletler’ in amaçları ve ilkelerini ihlal eden davranışlardan kaynaklanan kovuşturmalar söz konusu olduğunda bu hakka başvurulamaz*” (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1948) denilerek sığınma hakkının özünü korumak ve kötü niyetli uygulamaların önüne geçmek amacıyla iltica hakkı koruma alanının dışında kalan kısım vurgulanmıştır.

Ahrne’ye göre (1998: 89) bunun temel zafiyeti büyük bir yaptırım gücüne sahip olamamasıydı. Öte yandan her ne kadar taraf ülke sayısı fazla olsa ve evrensel nitelikte bir belge olduğu vurgulansa da İnsan hakları ihlallerini uluslararası boyutta denetleyecek bir mekanizmanın ön görülmemiş olması da bu bildirgenin en önemli eksikliği olarak görülmektedir (Habermas, 2002: 87). Bu haliyle Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi hukuki bir belgeden çok ahlaki bir belge niteliği taşımaktadır (Özyurt, 2004: 74). Bu nedenlerle de İHEB’de tanınan haklar için ayrı sözleşmeler ihtiyacı belirlemiştir. Sığınma hakkı ve mülteciler için de 1951 yılı beklenmiştir. Öte yandan uluslararası hukukun esasen güç temeline dayalı bir şekilde gelişmekte

olduğu, yani güçlü olanın haklı olduğu bir sistem olduğu da bu açıdan değerlendirilmelidir.

1.7.3. 1951 Tarihli Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme

Günümüzde mültecilere ve sığınmacılara dair tek evrensel sözleşme niteliğinde olan, aynı zamanda uluslararası mülteci ve sığınmacı hukukunun temelini oluşturan “Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme” 28 Temmuz 1951 tarihinde taraf olan ülkeler tarafından imzalanarak 22.04.1954 yılında yürürlüğe girmiştir (BMMYK, 1998: 67). Mültecilerin statüsüne ilişkin olarak kabul edilen bu sözleşme, mülteci terimini tanımlamakta ve mülteci statüsünü almaya uygun olan kişilere yönelik uygulanacak olan prosedürün ve muamelenin çizgilerini belirlemektedir (BMMYK, 2001: 8). 1951 tarihli sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonraki dönemde dünyadaki mülteci hareketlerinde görülen artış ve birçok mültecinin gerek tarihsel gerekse coğrafi nedenler ile mülteci statüsü kapsamına girmemesi beraberinde birçok sorunu getirmiştir. Ortaya çıkan sorunların çözülebilmesi için herhangi bir sınırlama olmaksızın sözleşme kapsamında sayılan mültecilere tanınan koruma haklarının tüm mültecilere tanınması gündeme gelmiştir. Bilhassa 1960’lı yıllarda mülteci krizlerinin patlak vermesi 1951 sözleşmesinin gerek zaman gerekse coğrafi açıdan genişletilmesi gerekliliğini açıkça ortaya koymuştur. Bu gereklilik neticesinde bir protokol taslağı hazırlanmış ve 1967 protokolü sözleşmeye ek olarak kabul edilmiştir (BMMYK, 2001: 8).

1951 Cenevre sözleşmesinin kapsamında yer alan geri göndermeme ilkesi büyük önem arz etmektedir. Sözleşmenin 33. Maddesinin 1. Fıkrasında yer alan maddeye göre, *“Hiçbir taraf devlet, bir mülteciyi ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade (“non refoulement”) etmeyecektir”*. Aynı zamanda maddenin istisnai durumları sözleşmenin 2. Fıkrasında *“Bununla beraber bulunduğu ülkenin güvenliği için tehlikeli sayılması yolunda ciddi sebepler bulunan veya özellikle ciddi bir adi suçtan kesinleşmiş bir hükümle mahkûm olduğu için söz konusu ülkenin halkı*

açısından bir tehlike oluşturmaya devam eden bir mülteci, işbu hükümden yararlanmayı talep edemez” şeklinde ifade edilmektedir (BMMYK, 1998: 77).

1.7.4. 1977 Tarihli Avrupa Konseyi Ülkesel Sığınma Bildirisi

1977 tarihli Avrupa Konseyi Ülkesel Sığınma Bildirisi, önceki Birleşmiş Milletler anlaşmaları, Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi, 1967 BM Sığınma Hakkı ile ilgili Genel Kurul Kararı ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmelerini temel alarak atıfta bulunurken; Avrupa konseyi üye ülkelere toprakları içinde sığınma arayan insanlara insanlık görevini yerine getirirken liberal bir tavır sergilemeleri ve 1951 Cenevre anlaşmasında yer alan mülteci tanımına ek olarak insani sebeplerle de sığınma verilebileceği, sığınma tanımının barışçıl ve insani bir hareket olduğu ve tüm ülkeler tarafın saygı gösterilmesi ve düşmanca tavır sergilememeleri gerektiği üzerinde durulmuştur (Helsinki Yurttaşlık Derneği, t.y.). Bildiri 1951 Cenevre anlaşmasından daha kapsamlı olduğundan büyük önem taşımaktadır, zira bildirinin kapsamında yer alan *“sığınma tanımının barışçıl ve insani bir hareket olduğu ve tüm devletlerce saygı gösterilmesi gerektiği ve bir başka devlete karşı düşmanca bir tavır olarak algılanmaması”* ifadesi o dönemde devletlerarasında mültecilerin sorun teşkil ettiğini göstermektedir.

1.7.5. Bölgesel Mülteci Anlaşmaları

Bu başlık altında, 1950 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHM) ve Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen 1969 Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi incelenecektir.

1.7.5.1. 1950 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHM)

1950 yılının Mart ayında Roma'da imzalanan ve 3 Eylül 1952 yılında yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 1950 yılının Kasım ayında İnsan Hakları Bildirgesinde yer alan yükümlülükleri güvence altına almak için Avrupa Konseyi üyelerinin üzerinde anlaştığı metindir. 1951 Cenevre Sözleşmesinde yer alan geri göndermeme maddesi İnsan Hakları Bildirgesinde de yer almaktadır. Buna göre Sözleşmenin 3. Maddesinde *“Hiçbir taraf Devlet kimseyi işkenceye veya insanlık*

dışı ya da onur kırıcı muamele ya da cezaya maruz kalacağına dair haklı nedenlerin olduğu yere geri gönderemez ve iade edemez” (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi) ifadesi yer almaktadır. Bu anlamda zorla ihraç etme neticesinde bu tür bir yaptırım ile olası karşılaşma durumunda gerçek bir riskin varlığında geri göndermeme yükümlülüğü AİHM'nin sürekli bir parçası haline gelmiştir.

1.7.5.2. Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen 1969 Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi

Afrika kıtasında sömürgeci yılların sonlarına doğru yaşanan karışıklıklar ve çatışmalar büyük çaplı mülteci hareketlerine yol açmıştır. Ortaya çıkan bu karışıklık salt 1967 protokolünün kabul edilmesine değil, aynı zamanda Afrika Birliği Örgütü (ABÖ) Sözleşmesinin Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen 1969 Sözleşmesi'nin de taslağının hazırlanması ve kabul edilmesine hız kazandırmıştır. Afrika Birliği Örgütü (ABÖ) Sözleşmesi 1951 Cenevre sözleşmesini “mültecilerin statüsüne ilişkin temel ve uluslararası bir belge” olduğunu kabul etmekte ve belge o ana kadar yasal meşruluğu olan tek bölgesel anlaşmadır. Sözleşme, mülteci tanımını ele alırken 1951 Cenevre anlaşmasını temel almakla birlikte daha nesnel bir yaklaşım sergilemektedir. Sözleşmede yer alan mülteci tanımı, sivil çatışmalardan, yaygın şiddetten ve savaştan kaçan kişilerin, bu sözleşmeye taraf ülkelerde, haklı nedenlere dayalı zulüm korkusuna bakılmaksızın, mülteci statüsü talebinde bulunabilecekleri ifade etmektedir (BMMYK, 2001: 13).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ SIĞINMACI/MÜLTECİLERİN HUKUKİ DURUMLARI

2.1. Türkiye'de Mülteci Hukuku Müktesebatı

Türkiye'de sığınmacı ve mültecileri ilgilendiren ilk düzenleyici genel belge 14.06.1934 Tarih ve 2510 Sayılı İskân Kanunudur. Lakin bu düzenleyici belge 26.09.2006 Tarihli ve 5543 Sayılı İskân Kanununun 48. Maddesi gereğince yürürlükten kaldırılmıştır (Mevzuat.gov.tr, 2006).

1934 tarihli iskân kanununda mülteci tanımı 3. Maddenin 3. Fıkrasında tanımlanmış olup mülteci, Türkiye'ye yerleşme amacıyla olmayıp bir zorunluluk nedeniyle geçici olarak oturmak için sığınanlar şeklinde ifade edilmiştir. Lakin bu maddede ifade edilen mülteci salt Türk soyundan olanları kapsayan bir tabirdir. Zira kanun dönemin şartlarında Osmanlı Devleti'nin dağılması sonucunda Anadolu'ya göç eden kesimi kapsamına almaktadır (Migration Research Center, 2015).

Bu İskân Yasası'ndan yararlanan mülteciler, 1989 yılında Bulgaristan'dan gelenler, 1982 yılında Afganistan'dan gelen Türk kökenli mülteciler ve 1992 yılında Rusya, Gürcistan ve Ukrayna'dan gelen Ahıska Türkleridir.

24.06.1950 Tarih ve 5683 Nolu Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun mültecileri yakından alakadar etmektedir. Kanunda mülteciler yargılama bölümünde sıklık gündeme gelmiştir. “Yabancıların Türkiye'yi Terke Davet Veya Sınır Dışı Edilmeleri Halleri Muzır Şahıslar” bölümünün 19. Maddesinde yer alan “İçişleri Bakanlığınca memlekette kalması umumi güvenliğe, siyasi ve idari icaplara aykırı sayılan yabancılar verilecek muayyen müddet zarfında Türkiye'den çıkmağa davet olunur. Bu müddetin sonunda Türkiye'yi terk etmeyenler sınır dışı edilebilirler” (24.06.1950 Tarih ve 5683 Nolu Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun) ifadesi ile mülteci/sığınmacı sınır dışı edilebilmektedir.

Günümüzde mülteci ve sığınmacılar Türkiye sınırları içinde yaşadıkları müddet boyunca uydu kent olarak nitelendirilen illerde ikamet etmek zorundadırlar.

Bu uygulamada yasal dayanağını aynı Kanunun 23. Maddesinde yer alan “*Memleket dışına çıkartılmalarına karar verilip te pasaport tedarik edemediklerinden veya başka sebeplerden dolayı Türkiye’yi terk edemeyenler İçişleri Bakanlığının göstereceği yerde oturmağa mecburdurlar.*”(mevzuat.adalet.gov.tr,2006) ifadesinden almaktadır.

1949 yılında Avrupa konseyi üye devletlerinden biri haline gelen Türkiye 1954 yılında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini ve başlıca Avrupa ve İnsan Hakları Sözleşmelerini kabul etmiştir. Daha önceki bölümlerde de belirtildiği üzere geri göndermeme yükümlülüğü 1951 Cenevre Sözleşmesinde dile getirilmiştir.

2.1.1. 1951 Cenevre Sözleşmesi: Taraf Ülke Türkiye

İltica edenleri ve mültecileri ilgilendiren uluslararası alandaki en önemli belge olan ve BM tarafından 1951 Cenevre’de imzalanan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmeyi ilk imzalayan ülkelerden biri Türkiye olmuştur. Her ne kadar sözleşmeye ilk taraf olan ülkelerden biri olsa da Türkiye’nin sözleşmeyi onaylaması uzun sürmüştür. Türkiye 1951 Sözleşmesini kabul etmesine rağmen sözleşmenin başlangıç ifadesinde yer alan yargıyı “Avrupa’da meydana gelen olaylar şeklinde idrak ederek kabul ettiğini açıklayarak sözleşmeye “coğrafi sınırlama getirmiştir. Coğrafi sınırlamayı da 1. Maddeye 1 B maddesini ek olarak koyarak gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla Avrupa’da meydana gelen olaylar neticesinde mülteci olan kişiler ile sınırlandırılarak Avrupalı olmayan sığınmacılar bu hükmün dışında tutulmuştur. Bu sayede Türkiye çoğunluğu Avrupa dışından gelen sığınmacılara 1951 sözleşmesi paralelinde kendi geliştirdiği sistem ile “geçici sığınma” hakkı tanımıştır. Sonuç olarak Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesindeki coğrafi sınırlama ile yalnızca Avrupa’dan gelen kişileri mülteci olarak tanıdığını, onun dışındakileri sığınmacı olarak tanıdığını beyan etmekte ve her iki durumda da İçişleri Bakanlığının onayının gerekliliğini şart koşmaktadır. (Emniyet Genel Müdürlüğü “İltica Göç İşlemleri”, 2013) Ayrıca Türkiye coğrafi sınırlamanın yanında sözleşmeye ek bir madde daha ekleyerek, “*madde.2 Bu sözleşmenin hiçbir hükmü mülteciye, Türkiye’de Türk uyruklu kişilerin haklarından fazlasından sağladığı şeklinde yorumlanamaz*” ifadesine yer vermiştir. Zira 1980’li yıllarda yaşanan İran-Irak ve

1990'lı yıllarda yaşanan Körfez Savaşı nedeniyle Türkiye sınırına gelen sığınmacılar Türkiye'nin endişelerini destekler nitelikte olmuştur ve bu çekincelerinde haklı olduğunu doğrulamıştır (Kirişçi, 2002: 1-2).

2.1.2. 1994 Yönetmeliği ve Uygulaması

1951 Sözleşmesine ek maddeler koyarak kabul eden Türkiye 30.11.1994 Tarih ve 6169 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile “Türkiye’ye İltica Eden Veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara Ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’i kabul etmiştir. Yönetmeliğin amacı 1. Maddede “1951 tarihli *Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ile Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokol gereğince ülkemize münferiden iltica eden veya başka ülkelere iltica etmek üzere ülkemizden ikamet izni talep eden yabancılar ile topluca iltica veya sığınmak amacıyla sınırlarımıza gelen yabancılara ve olabilecek nüfus hareketlerine uygulanacak usul ve esasların tespiti ile görevli kuruluşların belirlenmesidir*” (Türkiye’ye İltica Eden Veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara Ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik) şeklinde ifade edilmiştir.

1994 Yönetmeliğinin 1951 Sözleşmesine paralel olduğu söylemek mümkündür, çünkü Yönetmelik kabul edilirken Türkiye bölgedeki mevcut sıcak gelişmeleri ve bu gelişmelere bağlı olarak meydana gelen insan hakları ihlallerini göz önünde bulundurmuştur. Öyle ki Yönetmelik 1985-1994 döneminde büyük kitlesel göç hareketleri neticesinde çıkmıştır (Peker, Sancak, 2001).

1994 yönetmeliği sığınmacılara özel düzenlemeler içeren ilk ve tek yasal düzenleme olup, Avrupa dışından gelen sığınmacılara geçici ikamet imkânı tanımaktadır. Yönetmeliğe göre Avrupa dışından gelen sığınmacılar Türkiye’de yetkili makamlara müracaat ederek, sonrasında BMMYK aracılığıyla başka bir yere

yerleşmek kaydı ile geçici sığınmacı statüsü alabilmektedirler. Dolayısıyla 1994 yönetmeliği Türkiye ile BMMYK işbirliğini öngörmektedir.

2.1.3. İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı

2003 yılında 24 Temmuz tarihli Resmi Gazetede ilan edilen Ulusal Program'da Türkiye'nin iltica ve göç mevzuatına değinilmiş, bu konuda düzenlemelerin süreceği taahhüt edilerek bu konuda 2005 yılına kadar AB ile uyumlu yeni bir İltica Yasası çıkarılacağı belirtilmiştir. 2004 sonlarına doğru da İçişleri Bakanlığı bir eşleştirme projesini tamamlamış ve ardından 2004 Aralık ayına kadar tamamlanan İltica ve Göç Ulusal Eylem Planını hazırlamıştır. Bu plan "İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı" ismiyle 25 Mart 2005 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Eylem Planı'nda öne çıkan durum Avrupa Birliği sürecine yapılan vurgulardır. Eylem Planı'nda AB sürecine uygun iltica mevzuatını da kapsayan bir göç mevzuatı hazırlanmakta olduğu ve bu amaca dönük projelerin uygulandığı ve uygulanacağı vurgulanmaktadır. Eylem Planında genel olarak iltica ve göç alanlarında ne gibi gelişmelerin olduğu belirtilmiştir. (İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı)

Avrupa ile gerçekleşen hükümetler arası diyalogda göç ve iltica konularına verilen önemin artması, Avrupa Birliği içinde gerçekleşen iltica mevzuatının uyumlaştırılması süreci ve Türkiye'nin AB Topluluk mevzuatını benimseme amaçlı kendi planları çerçevesinde Türk Hükümeti'nin anılan alanlardaki çalışmalarını sürdürmekte olduğu vurgulanan metinde bu amaca dönük uygulanan projeler ve çıkarılan değişiklikler belirtilmiştir. Eylem Planının önceliklerinin iltica-göç kanun tasarısı hazırlıkları ve alanda kurumsal yapılanmanın geliştirilmesi olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca Sığınmacı Kabul, Barınma Merkezlerinin ve Mülteci Misafirhanelerinin kurulacağı belirtilmektedir (Emniyet Genel Müdürlüğü "İltica Göç İşlemleri", 2013).

2.1.4. Uygulama Talimatı

22 Haziran 2006 tarihinde yürürlüğe giren ve “57 Sayılı Genelge” olarak bilinen Uygulama Talimatı daha çok uygulayıcı konumundaki kolluk kuvvetleri açısından görev ve mevzuat-uygulama düzenlemesini içeren önemli hukuki metinlerdir. Uygulama talimatının amacı talimatın başında şu şekilde ifade edilmektedir: “1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokol ile Türkiye’ye İltica eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik çerçevesinde Türkiye dâhilinde İltica/ Sığınma başvurusunda bulunan yabancı uyruklu ya da vatansız kişilere uygulanacak usul ve esasların belirlenmesidir”(57 Sayılı Genelge).

Uygulayıcı kolluk kuvvetlerinin çalışmalarına teşkil eden konularda tanım, temel ilkeler ve uygulamaya ilişkin usul ve esasların belirtildiği 57 nolu Genelgede müracaat makamları ve görevleri, kimlik ve mülakat işlem ve usulleri, başvuru iltica sahibine tebliğ edilecek hususlar, BMMYK gibi uluslar arası örgütler ve sivil toplumla ilişkiler, ikametle ilgili durum, sağlık, çalışma izni, eğitim olanakları gibi başvuru sahibine sağlanacak olanaklar detaylıca açıklanmaktadır.

2.2. Türkiye’de Mülteci Ve Sığınmacıların Durumları/Sorunları

Türkiye’deki sığınmacı ve mülteciler için buldukları dönem “bekleme odası” olarak nitelenebilir. Çünkü her ne kadar bekleme süresi uzun yılları bulsa da çoğunlukla mülteci ve sığınmacılar “üçüncü ülke” yerleştirmeleri ile başka bir ülkeye gitmek durumdadırlar. Kendilerinde de Türkiye’ye gelmeden önce başka bir ülkeye gitmek amacıyla Türkiye’de geçici bir süre bekleme düşüncesi vardır. Bu bekleme sürecinde sığınmacı ve mültecilerin buldukları durumlar hukuki düzenlemelerin pratik uygulamalara tam yansımaması ve iller arasındaki uygulama farklılığı ile yardım koşullarının yetersiz olması nedeniyle aslında pek de iyi sayılmaz. Çok sayıda mülteci ve sığınmacı başta barınma, sağlık, beslenme ve maddi sorunlar

altında yaşamlarını idame ettirmeye çalışmaktadırlar. Mülteci ve sığınmacılar yaşam koşulları açısından zor durumdadırlar ve sosyal yardıma gereksinim duymaktadırlar. Özellikle de barınma ve istihdam sorunu çekmektedirler.

Yardım ve destek imkânları her geçen gün artsa ve yasal yönden teşvik edilse de halen temel ihtiyaçları karşılayacak düzeyde olamamaktadır. Türkiye’de mültecilere yardımı ise Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Belediyeler, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD), Helsinki Yurttaşlar Derneği, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı gibi proje temelli çalışan çeşitli sivil toplum kuruluşları ile Deniz Feneri Derneği ve İHH İnsani Yardım Vakfı gibi yardım dernekleri ve şehirlerde bulunan bazı lokal yardım dernekleri, gönüllüler gerçekleştirmektedir (Günel, 2008: 77).

2.2.1. İkamet Tezkeresi Harcı

İkamet tezkeresi, belli bir ücret karşılığında, statü ve imkânlarına bakılmaksızın Türkiye’de bulunması için yasal gereklilikleri karşılama durumunda olan bütün yabancılardan alınması beklenen bir belgedir. Yabancıların ikamet tezkeresi almalarıyla ilgili husus, 5683 Sayılı Kanunun 3. maddesi 1 inci fıkrasının açıkça ifade edilmiştir *“Türkiye’de bir aydan fazla kalacak yabancılar bu müddet bitmeden ikamet tezkeresi almak için gerekli beyannameyi doldurmak üzere yetkili emniyet makamlarına bizzat veya bilvasıta müracaat etmekle ödevlidirler. Bu beyanname hiçbir harç ve resme tabi değildir”* şeklindeki ifadeyle yer almıştır. Bu fıkradaki ikamet tezkeresine ilişkin bir aylık süre, 04.08.1961 tarihinde yürürlüğe giren Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca; *“NATO Anlaşmasıyla bağlı bulunduğumuz devletler ile Avrupa Konseyine dâhil üye memleketler ve aynı zamanda kendileri ile vize muafiyeti anlaşması yapmış olduğumuz devletler”* vatandaşlarına üç ay olarak uygulanmıştır (04.08.1961 Tarihli Bakanlar Kurulu Kararı).

Türkiye’de yer alan mülteciler, sığınmacılar ve iltica başvurusunda bulunan yabancılar da Türkiye’deki bütün yabancılar gibi ikamet tezkeresi almakla mükelleftir. İlticacılar açısından ikamet tezkeresinin harç ücreti önemli bir sorunu

teşkil etmektedir. İkamet tezkeresi harcının ödenmemesi veya ikamet alınmaması iltica başvurusu sahipleri açısından pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Örneğin sığınmacılar, bu harcı ödememe durumunda suç işlemiş sayılıp yasal statülerini kaybedebilirler. Üçüncü ülkeler tarafından kabul edilmiş olan sığınmacıların yeniden yerleştirilmelerinin önündeki en büyük engel de budur. Çünkü harcı ödemediği İçişleri Bakanlığı'ndan ülkeden çıkış izni alamamaktadırlar. Ayrıca sağlanan en temel hizmetlerden yararlanma şartı da başvuru sahibinin ikamet tezkeresini almasından geçmektedir. Ancak hemen hiç bir geliri olmayan ve çalışma izni almaları neredeyse imkânsız olduğundan hayatlarını yasal yollardan kazanma ihtimali bulunmayan mülteci ve sığınmacılar ikamet harcının ücretinden dolayı ya bu tezkereyi çıkış işlemi gelene dek almamakta ya da harcın bedelini karşılamak için bir yol buluncaya kadar beklemekte; uzayan süre boyunca da yasal prosedüre uygun açılardan yardım imkânları vs. sağlanamamaktadır. Öte yandan ikamet tezkeresi alınması için gerekli olan harçtan mülteci ve sığınmacıların yasal olarak muaf olabilmeleri de mümkündür. 492 Sayılı Harçlar Kanununun 88. maddesi gereğince mülteci ve sığınmacılar içerisinde okul çağında olup eğitim ve öğretim kurumlarına devam edenlerden ikamet harcı alınmamaktadır. Ayrıca her ilde uygulamada aynılık olmasa da bazı illerde de bu kanun hükmüne istinaden mülteci ve sığınmacılardan maddi durumunun bozuk olduğuna kanaat getirilenlere harçtan muafiyet işlemi uygulanabilmektedir.

2.2.2. Sağlıkta Durum

Sağlık sorunları mülteci ve sığınmacılar için en önemli konuların başındadır. Çünkü zor durumlarda ülkesinden ayrılmak zorunda kalan mülteci ve sığınmacıların çoğunda sağlık sorunları bulunmaktadır. Literatüre ve uluslararası raporlara göre sığınmacı ve mültecilerin sağlık sorunları arasında en çok öne çıkanlar şunlardır: “Beslenme bozuklukları, çocuklarda büyüme ve gelişme gerilikleri, anemi, ishal, kızamık, sıtma, solunum yolu enfeksiyonları vb. bulaşıcı hastalıklar, fiziksel şiddet ve buna bağlı yaralanmalar, HIV/AIDS, istenmeyen gebelikler vb.” (Karadağ ve Altıntaş, 2010: 56).

Türkiye'deki sığınmacılar 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa (SSGSS) göre genel sağlık sigortalısı kapsamındadır. (Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 2009) Buna göre, sığınmacıların sağlık imkânlarından yararlanması için önce Emniyet Müdürlüğü'ndeki ilgili polis memurlarının ardından da SYDV'nin ilgili birimine başvuranın maddi durumunun kötü olduğuna kanaat getirmesi gerekmektedir. Bu da acil durumda olan birinin sağlık imkânına erişimini engelleyebilmektedir. Öte yandan sığınmacının sağlık imkânına erişmesi için bir de geçici kimlik numarası şartı sorunu vardır. Çünkü maddi durumu iyi olmadığı için ikamet tezkeresi alamayan sığınmacının sağlık kurumlarına kabul edilmesi mümkün olmamaktadır. Mülteciler için ise sağlıktaki durum, sığınmacılardan farklıdır. Özellikle Eylül 2008'de yürürlüğe giren yeni Sosyal Güvenlik Yasasına göre mülteciler sağlık imkânlarından yararlanabileceklerdir. Ancak Türkiye'deki iltica başvuru sahipleri içerisinde çok az sayıda mülteci statüsü sahibi bulunmaktadır. İlticacıların hemen hepsi sığınmacı statüsündedir. Bu nedenle yeni sosyal güvenlik yasası çok küçük bir kesime yönelik düzenleme getirmiştir (referansgazetesi.com, 2015). Ayrıca ilticacılar içerisinde ikamet harcını ödeyemediği için geçici kimlik numarası alamayanların da hastane girişleri sorun olmayı sürdürmektedir.

2.2.3. Eğitim Durumu

İltica başvuru sahiplerinden eğitim çağından olanların eğitime devam etmeleri yönünde olumlu bir kanaat vardır. Ancak uygulamada çok sayıda sorunla karşılaşmaktadır. Mülteci ve sığınmacıların eğitimde karşılaştığı güçlükler şu şekilde sıralanabilir:

1. Geçici kimlik numarası olmayışından kaynaklanan sorunlar: Eğitim kurumlarına iltica başvurusu sahibi ailelerin çocuklarının kayıt yaptırması için diğer sağlık vs. kurumlarındaki gibi "geçici kimlik numarası" gerektiğinden bu numaranın olmaması durumunda kayıtlar gerçekleşmediğinden okula gidememe sorunu tezahür etmektedir.

2. *Geldiği ülkedeki eğitim durumunu belgeleyememe sorunu:* Sığınmacı ve mülteciler çoğu zaman planlı-programlı ya da menşei ülkelerindeki kişisel eşyalarını alarak gelememektedir. Ayrıca Somali gibi ülkelerden gelenlerin zaten bilinen manada bir devlet ve kamu sistemi olmadığından kimlik gibi resmi evrakları bulunmamaktadır. Buradan hareketle gelenler içerisinde eğitim durumunu belgelemeyenler oldukça fazladır ve bu eğitim olanaklarına dâhil olmakta ciddi engellere neden olmaktadır.

3. *Diploma sorunu:* İltica başvuru sahipleri yasal vs. sıkıntıları aşım eğitim kurumlarına girseler bile pek çok sığınmacı/mülteci devam ettiği kurumdan diploma alamamaktadır. Bunun bir nedeni sığınmacı/mültecinin eğitim kurumunu tamamlamadan başka ülkelere yerleştirme işleminin tamamlanarak bulunduğu şehirden ayrılması ise de ayrıca yasal boşlukların da yine bu yönde olumsuz etkisi olmaktadır.

4. *Uyum sorunu:* Eğitime devam edenler kendi ülkelerindeki yaşamlarının farklı olması nedeniyle uyum sorunu yaşayabilmektedirler.

5. *Türkçe bilmeyişlerinden kaynaklanan sorunlar:* Sığınmacılar ve mültecilerden eğitim çağında olup eğitime devam edecek kişilerden okula devam etmeleri için önce Türkçe`yi öğrenmeleri gerekmektedir. Bu durum eğitimde bir soruna neden olmaktadır. Hem müfredatı izleme hem de anlayabilme açısından önce Türkçe bilmeleri gerekmektedir.

6. *Eğitim Kurumu farklılığından kaynaklanan sorunlar:* Çoğu ülke ile Türkiye'deki eğitim kurumları arasında olan farklılıklar eğitime devam eden sığınmacı/mülteciler için önemli sorunlara neden olabilmektedir.

7. *Farklı ilde ikamet etmekten kaynaklanan sorun:* Bazı iltica başvuru sahipleri ailevi nedenlerden veya sağlık sorunlarından ötürü İçişleri Bakanlığı'nın kendilerini yönlendirdiği illerde değil de başka illerde kalmaktadırlar. Bu nedenle ikamet edilen ille olan farklılıktan ötürü eğitim kurumlarına devamlılık önemli bir sorun olmaktadır. Çoğunlukla da o kişiler eğitime devam edememektedir.

2.2.4. Barınma Ve Beslenme Durumu

Mülteci ve sığınmacılar, iltica ettikleri ülkede sosyal yardımlara bağımlı haldeki kişilerdir. Bu nedenle her ülke iltica eden kişilere sosyal yardım sunmalıdır. Sözgelimi İngiltere’de sosyal yardım, başvuran her kişiye verilmektedir. Bir ön inceleme olsa da hemen her başvuru sosyal yardıma erişmektedir (RAGU, 2008: 6). Ancak Türkiye’de beslenme ve barınma sorunu mültecilerin en önde gelen sorunlarından biridir. Bu konuda ciddi manada yardım alabildikleri kurum Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarıdır. Ancak SYDV yardımları da ihtiyacı karşılayamamaktadır. SYDV aylık gıda paketleri verse de bir aileye yetecek durumda değildir. Ayrıca illerdeki Belediyeler ise sivil toplum kuruluşları ve yardım dernekleri de gıda yardımları yapmaktadırlar. Barınma sorunu da geçici çözümlerle yürümektedir.

Barınma ve beslenme sorunu konusunda Türkiye’de bazı şehirlerde mülteci/sığınmacılar açısından devlet mekanizmalarının yeterince yardım ve desteklerinin de bulunduğunu belirtmek gerek. Bu da hem mültecilerle ilgili kanun ve genelgelerin muğlâk ifade kullanması ve kesin hükümden çok kanaate dayalı uygulamaları içermesi nedeniyle uygulamada birliğin sağlanamamasından kaynaklanmaktadır.

2.2.5. İstihdam ve İş Durumu

Pek çok Avrupa ülkesinde sığınmacı adayları dahi çalışma hakkına sahiptir. Örneğin Norveç’te ilk başvuru mülakatının ardından 18 yaş üstü olan, kimliğine dair kuşku bulunmayan ve başka bir güvenli ülkeye gönderilmeye karar verilmeyen kişiye çalışma izni sağlanmaktadır (NOAS, t.y.: 6).

Türkiye’de ise yerel mevzuata göre sığınmacıların ve mültecilerin çalışma izni için başvurmaya hakları olduğu halde uygulamada büyük zorluklarla karşılaşmaktalar ve çalışma izni alan çok az sığınmacı bulunmaktadır. 2006 tarihli Uygulama Talimatında mülteci ve sığınmacıların çalışma koşullarına ilişkin şu hükümler belirtilmiştir: “Bilindiği üzere, mevzuatımıza göre ülkemizde statüsüne bakılmaksızın 6 (altı) ay ikamet tezkeresi düzenlenen yabancılar, 4817 Sayılı

Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkındaki Kanun hükümleri gereğince, çalışmaya ilişkin gerekli şartlara sahip olmaları kaydıyla, yurt içinden çalışma izin başvurusunda bulunabilmektedirler. Ancak sığınmacı ve mülteciler çoğunlukla kayıt dışı iş piyasalarına dâhil olmaktadır. Burada da emek sömürüsü had safhadadır. Örneğin bir işte çalışan sığınmacı işte kazandığı parayı alamadığı takdirde şikâyet etme gibi bir durum da söz konusu olamamaktadır. İlticacılar çok güç şartlarda, sağlık olanaklarından yoksun da olsa çalışma hayatına girmektedirler.

2.2.6. Psikolojik Durum

Mültecilerin karşılaştığı başlıca ruhsal sorunlar depresyon, kaygı bozuklukları, uyku bozuklukları ve post-travma tik stres bozukluklarıdır (Karadağ ve Altıntaş: 2010: 56). BMMYK'nın mültecilerin psikolojik durumlarına ilişkin çalışmalarında da çoğu mültecinin depresyonda olduğunu altı çizilmektedir. Depresyonun en yaygın nedenlerinin ise bir aile üyesini ya da bir arkadaşının kaybı ve bir çocuğun hastalığı ya da ölümüdür. Diğer yaygın nedenler ise değerli malların kaybı ve aşırı fakirliktir (Dünya Sağlık Örgütü, 1996: 42). Türkiye'deki mülteci/sığınmacıların ruhsal sorunlarına ilişkin durumlar, Türk vatandaşları ile aynı sağlık kuruluşlarında çözülmeye çalışmakta, özel bir sağlık merkezi bulunmamaktadır. Bu nedenle mültecilerin özel durumlarına ilişkin sorunların çözülmesinde verimli olunamaması ve sorunların çözüm süreci ile ilaç alımındaki güçlükler mültecilerin ruh sağlığındaki sorunların giderilmesi önünde engel teşkil etmektedir.

2.2.7. Hassas Grupların Durumları

Bu başlık altında, refakatsiz çocuk mülteciler; lezbiyen, gay, biseksüel, transseksüel ve travesti sığınmacılar, aile içi şiddet mağdurları değerlendirilecektir.

2.2.7.1. Refakatsiz Çocuk Mülteciler

Refakatsiz çocuklar, çocuğa uygulanacak yasa uyarınca rüştünü daha önce kazanmamış ve 18 yaşın altında olan, hem annesinden hem babasından ayrılmış ve

hem kanun hem de töre gereği bu yönde bir sorumluluğu olan bir yetişkinin refakatinde olmayan çocuklardır (BMMYK, 2008: 28-9).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, çocuk mülteciler konusuna özel önem vermektedir. BMMYK, mülteci çocukların korunması ve bakımını iyileştirmek ve artırmak için Ekim 1993'te BMMYK Yürütme Komitesi tarafından onaylanan, Mülteci Çocuklar Politikası'nı kabul etmiştir. Ayrıca 1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1967 (Mültecilerin Statüsüne İlişkin) Protokolü çocuklar için de yetişkinlere olduğu gibi geçerli olan standartları belirler. Buna göre: “(1) belirlenmiş sebeplerden herhangi biri nedeniyle “zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korkusu olan” çocuk mültecidir. (2) mülteci statüsüne sahip olan çocuk asıl ülkesine dönmeye zorlanamaz ve sosyal refah ve yasal haklar konusunda yetişkinler ve çocuklar arasında ayırım yapılmaz. Sözleşmedeki bir madde çocuklar açısından özel önemi olan bir standardı belirler: mülteciler temel eğitimde vatandaşlara uygulanan “muamelenin aynısını”, ve temel eğitim dışı eğitimde de mülteci olmayan yabancılara tanınandan daha az müsait olmayan bir şekilde muamele görecektir”, (BMMYK, 1994: 18). Türkiye topraklarına hukuken ya da teamülün kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın gelen ve bu tür bir kişinin bakımına etkin olarak alınmadığı sürece refakatsiz küçük olarak adlandırılan 18 (on sekiz) yaşın altındaki iltica/sığınma başvurusunda bulunan yabancı uyruklu bir kişi ya da belli bir uyruğu olmayan vatansız bir kişidir. Türkiye topraklarına giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan iltica/sığınma başvuru sahipleri de bu kapsama girer.

2.2.7.2. LGBTT (Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transseksüel ve Travesti) Grup

LGBTT olarak kısaca adlandırılan lezbiyen, gay, biseksüel, transseksüel ve travestilerden oluşan gruplar cinsel yönelimlerinden ötürü ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan mülteci/sığınmacılar kapsar. Türkiye’de bu gruptaki mülteci/sığınmacıların menşei ülkesi özellikle İran’dır. Az sayıda da Afrika ve Irak’lı bulunmaktadır. Türkiye’de bu yönelimdeki insanlara yönelik çalışmalar yapan KAOS GL isimli sivil toplum kuruluşu Türkiye’deki LGBTT mülteci/sığınmacıların sorunlarına ilişkin yaptıkları çalışmada şunları tespit etmiştir: “(i) Adaptasyon

sorunu, (ii) Güvenlik sorunu, (iii) Ekonomik sorunlar, (iv) Şiddet, ayrımcılık, taciz, (v) Güvenlik birimlerinin tavırları, (vi) Sağlık sorunları, (vii) Hukuki sorunlar. Ayrıca çalışmada önemli bir husus da LGBTT mülteci/sığınmacıların Türkiye'deki durumlarının menşei ülkelerindeki sorunlarla paralellik içinde olduğunu ifade etmeleridir (Kaosgl.com, 2014).

2.2.7.3. Aile İçi Şiddet Mağdurları

Türkiye'deki mülteci ve sığınmacılar içerisinde aile olarak ülkeye gelen ancak Türkiye'de bulunduğu süre içerisinde aile içi şiddet mağduru olarak zor durumda kalmış kişiler de görülmektedir. Bu durumda kalan sığınmacı/mülteci, genellikle yalnız bayan veya çocuklu bayan olmaktadır. Aile içi şiddete maruz kalanlar için yardım ve destek imkânları sınırlıdır. Özellikle bu duruma düşen kişiler için sığınma evi sorunu tezahür etmektedir. Türkiye'de yabancılar için 2 adet sığınma evi vardır. Bu 2 sığınma evi de sadece insan ticareti mağdurları için yani insan ticaretine maruz kalan kadınlar için kullanılmaktadır (Atasü-Topçuoğlu, 2007: 65). Mülteci ve sığınmacılar içerisinde sığınma evine gereksinim duyanlar için bu yönde ayrı bir sığınma evi yoktur. Bu durumda kalanlar daha çok yerel yönetimlerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için yaptıkları sığınma evlerinde barınmaktadır. Ancak gerek yasal prosedür gerekse de bu yöndeki aşırı kapasite nedeniyle mülteci/sığınmacı mağdurlar için sığınma evi sorunu büyüktür.

2.2.8. Yaşadıkları Yerle İlgili Durum

İltica başvurusunda bulunanlar Türkiye'de başta Orta Anadolu şehirleri olmak üzere yaklaşık 30 ilde ikamete tabi tutulurlar. Bu illerin belirlenmesinde İçişleri Bakanlığı amil olsa da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile birlikte bir süreç vardır. Ayrıca bu illere ilticacılar gönderilirken o ilin demografik yapısı ile mülteci/sığınmacının özellikleri de göz önünde tutulur. Örneğin Afrikalılar belli illere gönderilirken İranlılar ve Iraklılar illerde daha karışık durumdadır. Afrikalılar Konya, Niğde, Isparta gibi illere yönlendirilmektedir. Mülteci ve sığınmacıların yaşadıkları şehirlerle ilgili sorunları temelde aynı olsa da menşei ülkelerinde farklılıklar seyredebilmektedir. Üstte alınan başlıklarda tüm menşei

lkelerden ilticacıların sorunları ifade edilmişti. Ancak farklı ülkelerden ilticacıların sorunları tamamen birbirinden farklılık arz edebilmektedir. Temelde mültecilerin dil, kültürel, hukuki, sağlık, eğitim, ekonomik sorunları ne çıkarken rneğin Afrikalıların yaşadıkları sorunlara renklerinden kaynaklanan sorunlar; Hıristiyanların yaşadıkları sorunlara da dinsel sorunlar dâhil edilebilmektedir. Örneğin Konya ilindeki Somali uyruklu sığınmacılar yerel halkın kendilerine kendilerinin de yerel halka farklı ten renginde olmalarından ötürü büyük derecede entegrasyon ve iletişim sorunu çekmişlerdir. Hıristiyan inancına sahip olanlar da farklı dinsel gelenekler ve dinsel ayinlerini yaşamaları açısından sorunlar çekmektedirler. Ayrıca İrani Azeriler de Türkçe bilmelerinden Iraklı Türkmenler de Türk kökenli olmalarından ötürü daha az sorunlar yaşayabilmektedir. Bu nedenle mülteci/sığınmacıların yaşadıkları yerlerdeki sorunları grup kimlikleri ve bireysel özelliklerine göre değişebilmektedir.

2.2.9. İltica Prosedürüne Erişim

İltica başvurusunda bulunmak isteyen sığınmacılar iltica prosedürüne ulaşımında sorunlar yaşadıkları gözlenmektedir. Bilhassa Türkiye'ye yasa dışı yollarla giren, barınan veya gzergh olarak kullanmak isteyen kişilerin yakalanarak idari gözetim altında tutulması onları iltica prosedürünün dışına itmektedir. Dolayısıyla Türkiye'ye yasalara uygun giriş yapan sığınmacılar ulusal prosedüre ulaşabilmektedir (HYD, 2007: 29). Öte yandan Avrupa'dan gelen sığınmacı adaylarının da iltica prosedürüne erişimleri yönünde engeller bulunmaktadır. Bulgaristan, Bosna Hersek, Çeçenistan ve Kosova gibi Avrupa ülkelerinden uluslararası korumaya ihtiyaç duyan çok sayıda kişi Türkiye'ye sığınmiş, 1992-97 yılları arasında eski Yugoslavya'dan, 1996'dan Kosova'dan Türkiye'ye sığınma amacıyla gelen kişilere Türk makamları oturma izni vererek kamplara yerleşirmiştir. Ancak bu kişilerden hiçbirine mülteci statüsü tanınmamıştır. Daha çok misafir statüsü verilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYEDE SURİYELİ SİĞİNMACILAR

3.1. Türkiye'deki Suriyelilerin Genel Durumu

İlk olarak Nisan 2011 yılında başlayan sığınmacı akını sonrasında Türkiye sığınmacılara karşı açık kapı politikası yürüteceğini ilan etmiştir. AFAD'ın Haziran 2011 yılında yaptığı ilk açıklamada 8.538 sığınmacının Türkiye'ye sığındığını bildirmiş, tarih Kasım 2014'ü gösterdiğinde ise bu rakamın 1.645.000 olduğunu açıklamıştır. Bu durum Suriyeli göç dalgasının Türkiye'nin beklentisinin üzerinde olduğunu göstermiştir. Zira Türkiye sınırları içinde 10 ayrı şehirde kurulan 16 çadırkent, 1 geçici kabul merkezi ve 6 konteynır kent olmak üzere toplam Suriyeli sığınmacılara ayrılan 23 yerleşim yerinde 221.189 sığınmacının ikamet etmekte geriye kalan büyük çoğunluk ise şehirlerde yerel halk ile bir arada yaşamaya çalışmaktadır. Türkiye beklentisinin üzerinde gerçekleşen göçlere rağmen günümüzde halen Suriyeli sığınmacılara kapılarını açık tutmaktadır. Türkiye kriziğin eşliğinden fazla sığınmacıyı topraklarında misafir etmekte ve bu durum mülteci sorununu ve bir takım sorunları beraberinde getirmektedir (BİAMER, 2014).

Suriye vatandaşları Türkiye'nin de taraf olduğu lakin ek maddeler koyarak onayladığı 1951 Cenevre anlaşmasında yer alan coğrafik kısıtlama nedeniyle mülteci olarak kabul edilmemektedir. Her ne kadar gerek kamplarda gerekse şehirde yaşayan kimi Suriye vatandaşları kayıt altına alınarak geçici koruma belgesi olsa da coğrafi kısıtlama nedeniyle "misafir" statüsün delerdir. Türkiye yalnızca Avrupa ülkelerinden gelen ve tahribata uğrayacağını belirterek iltica talebinde bulunanlara mülteci statüsü vermekte, Avrupa dışından iltica taleplerinden ise BMMYK ile işbirliğine girerek uygun bulunması durumunda üçüncü bir ülkeye geçişe yardımcı olmaktadır (Kap, 2014).

2011 yılının Ekim ayında İçişleri Bakanlığının aldığı karar doğrultusunda Suriyelilere "geçici sığınma statüsü" verilmekte, verilen bu statü ile Suriye vatandaşları sınırsız ülke topraklarında kalma, zorla geri göndermeye karşı garanti ve koruma, acil insanı ihtiyaçlara cevap verme gibi koruma ve kabul imkânı

sunulmaktadır. Ayrıca kamplarda ikamet edenlere barınma, sağlık, eğitim ve insanı ihtiyaçları sağlama; kamp dışında olan çoğunluğa ise sağlık ve ilaç yardımı (ücretsiz); çeşitli sebeplerle kayıt altına alınamayanlara ise her hangi bir yardım ve hak tanınmamaktadır (Yüksel, Bulut, Mor, 2014).

Pilot şehirlerde kurulan çadır kentlerde kalan ve kamp dışında yaşayan Suriyeli sığınmacıların mevcut durumu aşağıdaki tablolarda yer almaktadır (Tablo.1. ve 2.)

Tablo.1. Türkiye’de Suriyeli Sığınmacıların Barınma Merkezlerine İlişkin Temel Veriler (ORSAM, 2015)

Şehir	Çadır ve Konteynır Sayıları	Kamp Nüfusu
Hatay	573 Bölme+1.368 Çadır+1.181 Konteynır	14,735
Kilis	5,654	37,578
Şanlıurfa	13,871 Çadır + 2,000 Konteynır	79,665
Gaziantep	5,369 Çadır + 1,000 Konteynır	33.070
Kahramanmaraş	3,318	17,215
Osmaniye	2,012	7,597
Adıyaman	2,292	9,854
Adana	2,162	11,124
Mardin	1,300	2,858
Malatya	2,083	7,493
Toplam	573 bölme, 39,429 çadır,3,181 konteynır	221,189

Tablo.2. Türkiye’de Barınma Merkezleri Dışında Yaşayan Suriyeliler(ORSAM, 2015)

Şehir	Suriyeli Sayısı
İstanbul	330.000
Gaziantep	220.000
Hatay	190.000
Şanlıurfa	170.000
Mardin	70.000
Adana	50.000
Kilis	49.000

Mersin	45.000
Konya	45.000
Kahramanmaraş	44.000
Ankara	30.000
Bursa	20.000
Batman	20.000
Şırnak	19.000
Kocaeli	15.000
İzmir	13.000
Osmaniye	12.000
Antalya	10.000
Kayseri	9.500
Diyarbakır	5.000
Adıyaman	2.500
Samsun	1.230
Niğde	1.100
Aydın	1.000

3.2. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri

Türkiye'ye sığınan Suriyeli sığınmacılar ilk yıllarda sınır bölgelerde ikamet ederken bu durum zaman içinde değişerek büyük çoğunluğu diğer illere gitmişlerdir. Sayıları gün geçtikçe artan Suriyeli sığınmacıların özelde ikamet ettikleri illerde genelde ise Türkiye'ye toplumsal, ekonomik, siyasi, güvenlik ve temel hizmetler olmak üzere birçok farklı açıdan etki etmektedirler.

3.2.1. Toplumsal Etkiler

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki en önemli sorunu sosyal uyum sorunudur. Bu noktada Suriyeli sığınmacılar ile yerel halk arasındaki din, dil, kültür, yaşam biçimi gibi farklılıklar halkın gösterdiği tepkinin en önemli nedeni olarak görülmektedir. Ayrıca çok eşliliğin görülmesi ve bu duruma bağlı olarak

boşanmaların artması, kadın ve çocuk istismarının artması, kimi şehirlerde yaşanan etnik ve mezhepsel kutuplaşmanın alevlenmesi veya ortaya çıkması, çarpık yapılaşma sığınmacılar ile ortaya çıkan toplumsal sorunlardır (ORSAM, 2015).

Muhafazakâr bir kültürün hâkim olduğu sınır kentlerinde yaşayan yerel halk, bu kültürü sarsan her hangi bir olaya tepki göstermektedir. Bu anlamda Kilis, Şanlıurfa ve Hatay gibi şehirlerde genç veya yaşlı bekâr ya da evli erkeklerin genç Suriyeli kadınlar ile evlenme oranında görülen artış başta kadınlar olmak üzere yerel halkın büyük tepkisini çekmektedir. Zira bahsedilen üç ilde Suriyeli kadınların gelin getirilmesi boşanma oranının arttırmıştır. Her ne kadar resmi kayıtlarda bu oran düşük gibi görünse de, Suriyeli kadınların daha çok dini nikâh tercih etmeleri gerçek rakamı gizlemektedir. Bu durumun kadınlar üzerinde psikolojik baskı yaratmasının yanında diğer bir sorunu ise evliliklerin maddi çıkar sağlamaya yönelik bir hal almaya başlamış olmasıdır. Aracılık yapan kişiler maddi çıkar sağlamakta ve Suriyeli gelinlerin ailelerine başlık parası ödenmekte, aileler kızlarını evlendirerek para kazanmaktadır. Dolayısıyla kazanç sağlamak için kızlarını çocuk yaşta evlendiren sığınmacıların yarattığı bir diğer sorun çocuk istismarıdır (ORSAM, 2015).

Kamplar yerine şehirde yaşamayı tercih eden sığınmacılar düşük kira ödeyebilmek için birkaç aile bir arada yaşamaları ve kenar mahalleri tercih etmeleri çarpık kentleşme ve gecekondulaşmaya teşvik etmektedir. Yerel halk gelir beklentisiyle mevcut yapılarını genişletmeye çalışmakta sağlıksız ve düzensiz inşa ederek çarpık kentleşme sorununu büyütmektedir. Çarpık kentleşme ile bağlantılı olarak sığınmacıların mevcut yaşam koşulları onları yasa dışı işe teşvik etmektedir. Genç sığınmacılar uyuşturucu kullanımına ve ticaretine açık iken kadınlar ise fuhuş tehlikesi ile karşı karşıyadır. Okul çağındaki çocuklar aileye katkı sağlayacağı beklentisi ile okula gönderilmek yerine çalıştırılmaktadır. Ailenin maddi zorluğu nedeniyle her alanda çalışan çocuklar, sokakta ürün satmakta, iş yerlerinde ucuz işgücü olarak çalıştırılmaktadır. Yaşanan diğer toplumsal etki ise sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde demografik değişimlere neden olmasıdır. Yerel halk azınlık durumuna düştüğünü hissederek kaygılanmakta ve güvensizlik hissine kapılmaktadır. Bilhassa Kilis, Hatay, Şanlıurfa gibi şehirlere olan göç dalgaları yerel

halkı endişelendirmekte; ayrıca Hatay'da yaşayan Arap nüfusu gelen sığınmacıların büyük çoğunluğunun Sünni olmasından dolayı bölgedeki hassas dengeleri tehdit etmektedir (Erdoğan, 2014).

3.2.2. Ekonomik Etkiler

Sığınmacıların Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisi incelendiğinden risk ve fırsatları beraber getirdiği görülmektedir. Sığınmacılar özelde yerel ekonomiye genelde ise Türkiye ekonomisine katkı sağlamaktadır. Bu anlamda sığınmacıların tüm bölgelerde yarattığı ortak ekonomik etki şüphesiz kiralardaki artıştır. Bu durum ev sahipleri açısından düşünüldüğünde fırsat yaratırken, kiracılar açısından ise sorun yaratmaktadır. Bu nedenle ev sahipleri evlerini Suriyeli sığınmacılara kiralamak istemekte buna bağlı olarak da sınır bölgesinde yaşayan halkın kiralık ev bulması zorlaşmaktadır, zira ev sahipleri mevcut kiracılarını çıkararak daha yüksek bedeller karşılığında Suriyeli sığınmacılara kiralamaktadırlar (Yılmaz, 2013; Kirişçi, 2014). Ortaya çıkan söz konusu talep ev sahipleri tarafından fırsat olarak değerlendirilmektedir. Özellikle sınır bölgelerinde sığınmacıların diğer bir ekonomik etkisi hayatın pahalılaşması buna bağlı olarak da enflasyonun yükselmesidir. Artan talep gıda maddelerinin, ev fiyatlarını vb. temel ihtiyaçlarda fiyat artışına neden olmaktadır.

Suriyeli sığınmacıların ekonomik anlamda zor durumda olması onların sanayide, tarımda ve küçük ölçekli işletmelerde ucuz iş gücü olarak çalışmasına neden olmakta, bu durum yerel halk üzerinde sığınmacılar nedeniyle işlerinden oldukları izlenimi oluşturmaktadır. Yerel halk tarafından iş olanaklarını gasp ettikleri gerekçesi ile sığınmacılara karşı bir tepki söz konusudur. İşletme sahipleri Suriyeli sığınmacıların iş gücü piyasasına girmesini istemekte lakin bu durumun yasal bir zemine oturtulmasını da talep etmektedir, çünkü olası iş kazanlarının yaşanması, işlerinin ellerinden alındığını düşünerek tepki gösteren yerel halk ve bu durumun ortaya çıkaracağı sosyal sorunlar işletme sahiplerini kaygılandırmaktadır. Bunun yanı sıra kayıt dışı işçi çalıştıran ve çalıştırmayan işletmeler arasında haksız rekabet yaratmakta, iş gücü piyasası uzun vade de bozulma riskini beraberinde getirmektedir. Diğer taraftan gerek kamplarda yaşayan Suriyelilere gerekse şehirde yaşayanlara

yapılan yardımların büyük çoğunluğu yerel firmaların üzerinden sağlanmaktadır. Bu anlamda Suriyeli sığınmacıları ekonomik anlamda hem olumlu hem de olumsuz etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür (Kirişçi, 2014).

Makroekonomik açıdan bakıldığında, Suriyelilerin genel bütçe ve işsizlik rakamlarına etkisi olduğu görülmektedir. Türkiye bütçesinden Suriyeliler için harcanan para 4,5 milyar doları bulmuştur. Bunun yanı sıra 2014 Kasım ayı içinde açıklanan rakamlar ile işsizlik oranı 10,1 ile çift haneye ulaşmıştır. Bu yükselişte Suriyelilerin işgücü piyasasına girişinin etkisinin olması ihtimal dâhilindedir (ORSAM, 2015; ORSAM, 2014).

3.2.3. Siyasi ve Güvenlik Etkileri

Suriyeli sığınmacıların siyasi etkileri iki farklı açıdan incelemek mümkündür. Bu etkinin ilki sığınmacıların siyasi ortama etkisidir. Yerel halk ile çatışma riskinin ortaya çıkması, artan güvenlik kaygısı ve siyasi kutuplaşma söz konusu etkileri arasında sayılabilmektedir. Siyasi tercih sebebiyle halk sığınmacılara daha ılıman yaklaşmakta; aksi durumlarda ise halk Suriyeli sığınmacıları görmezden gelmekte veya sıcak karşılamamaktadır. Dolayısıyla yerel halk Suriyeli sığınmacılara siyasi tercihine göre tavır takılmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında Suriyeli sığınmacılar Türkiye’de siyasi kutuplaşmayı besleyen bir unsur olarak görülebilmektedir. Sığınmacıların ortaya çıkarabileceği muhtemel ve en önemli güvenlik riski ise, yerel halk arasında var olan tepkinin provokasyonlar sonucunda şiddet içeren kitlesel tepkilere dönüşmesidir. Bu gibi durumların yaşanmasında Suriyeli sığınmacılar örgütlenerek kendi güvenliğini ve adaletini sağlama ihtiyacı hissetmeleri durumu daha karmaşık bir hale sokacaktır, zira son zamanlarda Suriyeli sığınmacılar arasında kendilerini korumak adına örgütlenme yoluna gitme fikri gündeme gelmekte bu durumda ufak tepkilerin büyük kitlesel hareketlere dönüşmesine neden olmaktadır. Diğer taraftan sığınmacılara karşı ılıman yaklaşan halk dahi onların örgütlenmesi karşısından tepki göstermeye başlamakta ve toplum giderek kutuplaşmaktadır. Bu durum bütünleşme ve adaptasyon sürecini güçleştirmektedir (Güçer, Karaca, Dinçer, 2013; Türkmen, 2013).

Yerel halkın en büyük korkularından biride terör saldırılarına karşı kendilerini güvende hissetmemeleridir, zira Suriyeli sığınmacılar arasında provokasyon çıkarmak ya da Türkiye karşı tepkili olan kişilerin olabileceği düşüncesi ile huzursuz olmaktadır. Kilis, Şanlıurfa gibi sığınmacıların yoğun olduğu bölgelerde yaşanan bir takım olaylar yerel halkın sığınmacılara bakış açısını değiştirmiştir. Bunun da daha büyük güvenlik riskini beraberinde getirmesi olasıdır.

Kamplar dışında yaşayan sığınmacılar şehirlerin kenar mahallerinde bir arada yaşamaları, başta uyum sürecini zorlaştırmak olmak üzere uzun vadede ise güvenlik sorunlarının doğmasına zemin hazırlamaktadır. Ayrıca zor şartlar altında yaşamlarını devam ettirmeye çalışmaları suç ve şiddet ortamının doğmasına neden olmaktadır. Zira uzun vadede eğitim almamış, dışlanmış hissine kapılan, kimlik bunalımı yaşayan gençler ileriki dönemlerde suç kaynağını teşkil etmeleri muhtemeldir. Bu bağlamda önlem alınmaması durumunda uzun ve orta vade de güvenlik riskleri ile karşılaşılması muhtemel görünmektedir.

3.2.4. Temel Hizmetler Üzerindeki Etkileri

Kamplarda ikamet eden sığınmacılar eğitim, sağlık, barınma gibi ihtiyaçları alma konusunda sorun yaşamamakta lakin şehirlerde yaşayan sığınmacılar ise kayıt altına alınma durumunda sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanabilmektedir. Sınır bölgelerinden hastaneler yaklaşık olarak %30-40 oranında sığınmacılara hizmet vermektedir. Zira sınır bölgesinden hastaneler salt Türkiye'ye sığınan Suriyelilere değil aynı zamanda Suriye'de yaşayıp çatışmalarda yaralanan kişilere de hizmet vermektedirler. Bu durum sınır bölgesinde hastanelerin gerek fiziki gerekse sağlık personeli bakımında kapasite sorunu yaşamasına neden olmaktadır. Yerel halk ise hizmet alamadığı gerekçesi ile bu duruma tepki göstermektedir. Ayrıca sınır bölgelerinde sığınmacıların yarattığı diğer bir sağlık sorunu ise, Türkiye'de görülmeyen bir takım hastalıklar ve aşuları kaldırılmasına rağmen çocuk felci sınır bölgelerinde görülmeye başlanmıştır (ORSAM, 2015).

Eğitim açısından bakıldığında devlet okullarında sadece pasaport ile giriş yapanlar ve ikamet izni olanlar eğitim alabilmektedir. Ayrıca devlet okullarında

eğitim alan çocuklarda dil sorunu göze çarpmaktadır. Diğer taraftan sivil toplum kuruluşlarının yardımı ve Suriyelilerin katılımı ile sınırlı da olsa çocuklara eğitim imkânı sağlanmaktadır (Sönmez, 2014). Bu açıdan bakıldığında sığınmacı çocukların yalnız %10'u eğitim alabilmektedir. Bu durum uzun vadede gerek güvenlik gerekse sosyal açıdan riski oluşturacağı düşünülmektedir.

Sığınmacıların şehirler üzerinde yarattığı diğer bir etki ise belediye hizmetleridir. Sığınmacılar ile birlikte belediyelerin sorumluluğunda olan çöp toplama, toplu taşıma, trafik, su temini ve dağıtım, şehir temizliği, zabıta hizmetleri, inşaatların kontrolü, kültürel faaliyetler belediyeler üzerindeki iş yükünü arttırmaktadır. Ayrıca sığınmacılar belediyeler üzerinde iki açıdan yük oluşturmaktadır. İlki belediyelerin bütçe yükü oluşturmalarıdır. Zira belediyeler il ve ilçelerdeki kişi sayısına göre bütçe alabilmekte, sığınmacılar ile artan nüfus karşısında belediye aynı bütçe ile daha fazla kişiye hizmet sunmaya çalışmaktadır. İkinci ise alt yapı (yol, şü şebekesi, kanalizasyon sistemi vb.) sorunudur. Alt yapı mevcut nüfusa ve uzun vade de artması olası nüfusa göre dizayn edilmektedir. Lakin birden artan nüfusun ihtiyacının karşılanmasında güçlük çekmektedirler (ORSAM, 2015).

3.3. Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Mevcut Durumuna Yönelik Alan Çalışması

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın amacı ve önemi, varsayımları, sınırlılıkları, modeli ve hipotezleri, evreni, örnekleme, veri toplama teknikleri ile bunların değerlendirilmesi ve elde edilen bulgular incelenecektir.

3.3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yapılan araştırmanın temel amacı Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de yaşadıkları sorunların incelenmesidir. Araştırma kapsamında sığınmacıların yaşadığı ikamet tezkeresi harcı, sağlık, eğitim, barınma, beslenme, istihdam ve psikolojik sorunları incelenmiş ve söz konusu sorunların nelere göre farklılık gösterdiği

araştırılmıştır. Ayrıca çalışma, Suriye’de 2011 Nisan ayında başlayan iç çatışmalardan kaçarak Türkiye’ye sığınan Suriyeli sığınmacıların uluslararası sığınmacı hukukunun temel dayanağı olan “zulüm riski olan yere geri göndermem” ilkesi gereği koruma altına alınması sonucunda, sığınmacıların Türkiye topraklarında yaşadığı uyum sorununu ortaya koyması açısından önem arz etmektedir.

Türkiye hükümeti ülkeye giriş biçimlerine bakmaksızın her sığınmacıyı açık kapı politikası gereği geçici olarak koruma altına almaktadır. Hükümet sığınmacılara sığınma olanağı tanınmanın yanında mümkün olan en iyi yaşam şartlarını ve mümkün olan en kapsamlı insani yardımı sağlamaya çalışmaktadır. Nitekim her geçen gün artan sığınmacı nüfusu hizmetlerin gerektiği gibi sunulmasını güçleştirmekte ve hükümetin gerek maddi gerekse insan kaynağı üzerindeki yükünü arttırmaktadır. Bu bağlamda iç savaşın etkisi ile ülkesini terk eden Suriyeli sığınmacıların Türkiye’deki uyum sürecinde karşılaştığı sorunların ele alındığı akademik çalışmaların yetersizliği konuyu çalışmaya değer kılmıştır.

3.3.2. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları

Yapılan araştırmada oluşturulan anket sorularının sığınmacıların sorunlarının incelenmesinde yeterli olduğu, araştırmaya katılan sığınmacıların sorulara doğru ve içten yanıt verdiği ve araştırma yapılan kesitin geneli yansıttığı varsayılmıştır.

Araştırma kapsamında zaman ve maliyet sınırı ile yalnızca Gaziantep’in Nizip ilçesinde yaşayan sığınmacılar ile anket yapılmış ve sığınmacıların sorunlarının tespiti için anket soruları araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

3.3.3. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Yapılan araştırmanın modeli tarama modellerinden genel tarama modelidir. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemesidir.

Araştırmanın hipotezleri aşağıda verilmiştir.

H1a: Sığınmacıların Türkiye'de ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorun yaşama durumu demografik özelliklerine bağlıdır.

H1b: Sığınmacıların Türkiye'de sağlık ile ilgili sorun yaşama durumu demografik özelliklerine bağlıdır.

H1c: Sığınmacıların Türkiye'de eğitim ile ilgili sorun yaşama durumu demografik özelliklerine bağlıdır.

H1d: Sığınmacıların Türkiye'de barınma ile ilgili sorun yaşama durumu demografik özelliklerine bağlıdır.

H1e: Sığınmacıların Türkiye'de beslenme ile ilgili sorun yaşama durumu demografik özelliklerine bağlıdır.

H1f: Sığınmacıların Türkiye'de istihdam ile ilgili sorun yaşama durumu demografik özelliklerine bağlıdır.

H1g: Sığınmacıların Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorun yaşama durumu demografik özelliklerine bağlıdır.

3.3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2011 yılında başlayan iç savaş sonucu ülkesini terk etmek durumunda kalan ve yasal yollarla Türkiye'ye giriş yapmış Suriyeli sığınmacılar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Gaziantep'in Nizip ilçesindeki Suriyeli sığınmacılar oluşturmaktadır. Örnekleme, evrende bulunan Suriyeli sığınmacılar basit tesadüfi yöntemle seçilen ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 205 sığınmacı dahil edilmiştir.

3.3.5. Veri Toplama Teknikleri

Çalışmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Kullanılan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, kişilerin demografik bilgilerinin alındığı bölümdür. Bu bölümde ankete katılanların cinsiyet, yaş, medeni durum vb. bilgileri alınacaktır. Anketin ikinci bölümünde Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye getireceği siyasi, ekonomik vb. etkilerini anlamaya yönelik sorular sorulmuştur.

3.3.6. Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmada verilerin analizi SPSS programı ile yapılmış ve analizlerden %95 güven ile çalışılmıştır. Verilerin analizi kapsamında öncelikli olarak katılımcıların demografik bilgilere göre dağılımları verilmiş ve daha sonra sığınmacıların Türkiye’de yaşadığı sorunlar derinlemesine incelenmiştir.

Çalışmada sığınmacıların istihdam, barınma, beslenme, ikamet tezkeresi harcı, sağlık, psikoloji ve eğitim ile ilgili sorun yaşama durumlarının demografik değişkenlerine göre değişimi incelenmiş ve durumlar arasında istatistiksel olarak ilişki olma durumu ki kare ilişki (bağımsızlık) testi ile analiz edilmiştir.

3.3.7. BULGULAR

Tablo.3. Demografik Verilere Göre Dağılım

		N	%
Cinsiyet	Kadın	58	28,3
	Erkek	147	71,7
Eğitim durumu	Okur-Yazar Değil	28	13,7
	Sadece Okur-Yazar	49	24,0
	İlkokul Mezunu	69	33,8
	Ortaokul Mezunu	17	8,3
	Lise Mezunu	32	15,7
	Yüksekokul Ya Da Üniversite Mezunu	8	3,9
	Yüksek Lisans Ya Da Doktora Mezunu	1	,5
Medeni durum	Evli	150	73,2
	Bekar	52	25,4
	Dul/Boşanmış	3	1,5
Çalışma durumu	Çalışıyor	103	51,0
	Çalışmıyor	99	49,0
Nerede çalışıyorsunuz?	Kendi İşimde	20	19,2
	Başkasının Yanında	45	43,3
	Serbest Çalışıyorum	39	37,5
Düzenli geliriniz var mı?	Evet	29	14,9
	Hayır	165	85,1
Aylık geliriniz nedir?	500 TL Ve Daha Az	45	45,5
	501-1000 TL Arasında	48	48,5
	1001-1500 TL Arasında	4	4,0
	1501-2000 TL Arasında	1	1,0
	2001 TL Ve Daha Fazla	1	1,0
Nerede kalıyorsunuz?	Sığınma Kampında	2	1,0
	Kendi Evimde Sadece Ailemle	142	71,0
	Başka Ailelerle Paylaştığım Evde	56	28,0

Ankete cevap veren katılımcılardan kadınların oranı %28,3 iken erkeklerin %71,7'dir.

Ankete cevap veren katılımcılardan okur-yazar olmayanların oranı %13,7; sadece okur-yazarların %24,0; ilkokul mezunlarının %33,8; ortaokul mezunlarının %8,3; lise mezunlarının %15,7; yüksekokul ya da üniversite mezunlarının %3,9; yüksek lisans ve doktoraların oranı ise %0,5'tir.

Ankete cevap veren katılımcılardan evlilerin oranı %73,2; bekarların %25,3 ve dul/boşanmış olanların oranı %1,5'tir.

Ankete cevap veren katılımcılardan çalışanların oranı %51,0 iken çalışmayanların %49,0'dır.

Ankete cevap veren katılımcılardan kendi işinde çalışanların oranı %19,2; başkasının yanındakilerin %43,3 ve serbest çalışanların oranı %37,5'tir.

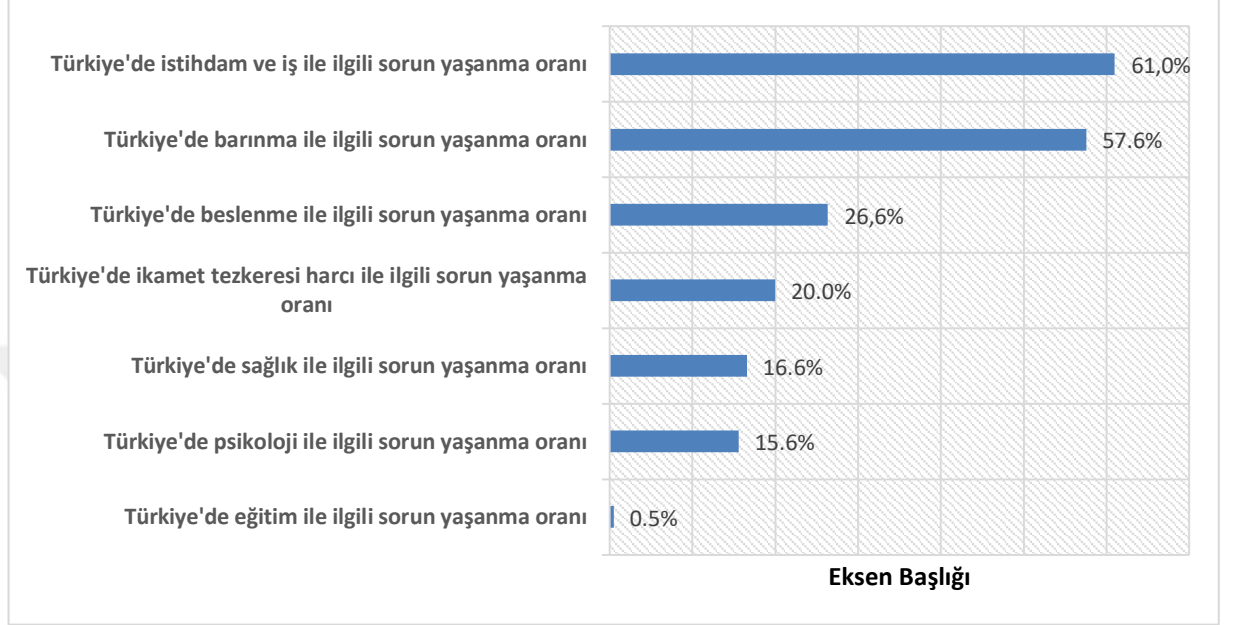
Ankete cevap veren katılımcılardan düzenli geliri olanların oranı %14,9 iken olmayanların %85,1'dir.

Ankete cevap veren katılımcılardan geliri 500 TL ve daha az olanların oranı %45,5; 5001-1000 TL arasındakilerin %48,5; 1001-1500 arasındakilerin %4,0; 1501-2000 TL arasındakilerin ve 2001 TL ve üzerindeki oranı %1,0'dır.

Ankete cevap veren katılımcılardan sığınma kampında kalanların oranı %1,0; kendi evinde ailesiyle olanların %71,0 ve başka ailelerle paylaşılan evde kalanların oranı ise %28,0'dır.

3.3.7.1. Türkiye’de Yaşanan Sorunlar

Tablo.4. Yaşanan sorunların dağılımı

Araştırmaya katılan 205 kişinin cevaplarına göre Türkiye’de yaşanan sorunlar yaşanma oranlarına incelendiğinde en fazla istihdam ve barınma ile ilgili sorun yaşanırken en az eğitim, psikoloji ve sağlık ile ilgili sorun yaşandığı belirlenmiştir.

Tablo.5. Türkiye’de İkamet Tezkeresi Harcı İle İlgili Sorun Yaşama ve Durumu ve Yaşanan Sorunlar

		n	%
Türkiye’de ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	41	20,0
	Hayır	164	80,0
İkamet tezkeresi harcı ile ilgili yaşanan sorunlar	Harç miktarı çok yüksek	37	90,2
	Harç miktarı için ödeme kolaylığı bulunmuyor	17	41,5
	Diğer	3	7,3

Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorunu olanların oranı %20,0 iken olmayanların %80,0’dir.

Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye de ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorunları olduğunu belirtenlerden, tezkere sorunu harç miktarının yüksek olması

olanların oranı %90,2; harç miktarını ödemede kolaylık olmaması olanların %41,5 ve diğer olanların %7,3'tür.

Tablo.6. Türkiye’de Sağlık İle İlgili Sorun Yaşama ve Durumu ve Yaşanan Sorunlar

		n	%
Türkiye’de sağlık ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	36	16,6
	Hayır	169	83,4
Sağlık ile ilgili yaşanan sorunlar	Doktorlar ilgilenmiyor	18	52,9
	Hemşire ve sağlık personeli ilgilenmiyor	15	44,1
	Hastaneler tedavi etmiyor	1	2,9
	İlaç alamıyorum	3	8,8
	Tedavi masrafımı karşılayamıyorum	0	0,0
	Diğer	22	64,7

Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de sağlık ile ilgili sorunu olanların oranı %16,6 iken olmayanların %83,4’tür.

Türkiye de sağlık ile ilgili sorunu olduğunu belirtenlerden, doktorların ilgilenmemesi olanların oranı %52,9; hemşire ve sağlık personelin ilgilenmemesi olanların %44,1; hastaneler tedavi etmemesi olanların %2,9; ilaç alamaması olanların %8,7 ve diğer olanların oranı ise %64,7’dir.

Tablo.7. Türkiye’de Eğitim İle İlgili Sorun Yaşama ve Durumu ve Yaşanan Sorunlar

		n	%
Türkiye’de eğitim ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	8	0,5
	Hayır	197	99,5
Eğitim ile ilgili yaşanan sorunlar	Çocuğum okula gidemiyor	0	0,0
	Eğitim malzemesi alamıyorum	0	0,0
	Diğer	0	0,0

Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de eğitim ile ilgili sorunu olanların oranı %0,5 iken olmayanların %99,5’tir.

Tablo.8. Türkiye’de Barınma İle İlgili Sorun Yaşama ve Durumu ve Yaşanan Sorunlar

		n	%
--	--	---	---

Türkiye'de barınma ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	118	57,6
	Hayır	87	42,4
Barınma ile ilgili yaşanan sorunlar	Kalacak yer bulamıyorum	0	0,0
	Kaldığım yere sığmıyoruz	70	59,3
	Kaldığım yer temiz değil	47	39,8
	Kaldığım yer havasız	24	20,3
	Kaldığım yer ısınmıyor	52	44,1
	Diğer	45	38,1

Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de barınma ile ilgili sorunu olanların oranı %57,6 iken olmayanların %42,4’tür.

Türkiye de barınma ile ilgili sorunu olduğunu belirtenlerden, barınma sorunu kaldığı yere sığmama olanların oranı %59,3; kaldığı yer temiz olmayanların %39,8; kaldığı yer havasız olanların %20,3; kaldığı yerin ısınmaması olanların %44,1 ve diğer olanların oranı ise %38,1’dir.

Tablo.9. Türkiye’de Beslenme İle İlgili Sorun Yaşama ve Durumu ve Yaşanan Sorunlar

		n	%
Türkiye'de beslenme ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	56	26,6
	Hayır	149	73,4
Beslenme ile ilgili yaşanan sorunlar	Düzenli olarak kahvaltı yapamıyorum	45	83,3
	Düzenli olarak öğle yemeği yiyemiyorum	6	11,1
	Düzenli olarak akşam yemeği yiyemiyorum	2	3,7
	Bebeklere süt/mama bulamıyorum	15	27,8
	Sıcak ve taze yemek bulamıyorum	20	37,0
	Meyve/sebze bulamıyorum	12	22,2
	Diğer	5	9,3

Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de beslenme ile ilgili sorunu olanların oranı %26,6 iken olmayanların %73,4’tür.

Türkiye de beslenme ile ilgili sorunu olduğunu belirtenlerden, beslenme sorunu düzenli kahvaltı yapamama olanların oranı %83,3; düzenli öğle yemeği yiyememe olanların %11,1; düzenli akşam yemeği yiyememe olanların %3,7; bebeklere süt/mama bulamama olanların %27,8; sıcak ve taze yemek bulamama

olanların %37,0; meyve/ sebze bulamama olanların %22,2 ve diğer olanların oranı ise %9,3'tür.

Tablo.10. Türkiye'de İstihdam İle İlgili Sorun Yaşama ve Durumu ve Yaşanan Sorunlar

		n	%
Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunlar nelerdir?	Evet	125	61,0
	Hayır	80	39,0
İstihdam ile ilgili yaşanan sorunlar	Çalışan olarak kabul edilmiyorum	6	4,8
	Çalıştığımda maaşımı alamıyorum	13	10,4
	Çalıştığım yerde dışlanıyorum	9	7,2
	İş kuramıyorum	1	0,8
	Ticaret yaptığımda sattığım ürünler alınmıyor	0	0,0
	Diğer	119	95,2

Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunu olanların oranı %61,0 iken olmayanların %39,0'dur.

Türkiye de istihdam ile ilgili sorunu olduğunu belirtenlerden, istihdam sorunu çalışan olarak kabul edilmeme olanların oranı %4,8; çalıştığımda maaşını alamama olanların %10,4; çalıştığı yerde dışlanma olanların %7,2; iş kuramama olanların %0,8 ve diğer olanların ise %95,2'dir.

Tablo.11. Türkiye'de Sağlık Sorunları İle İlgili Sorun Yaşama ve Durumu ve Yaşanan Sorunlar

		n	%
Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	32	15,6
	Hayır	173	84,4
Psikoloji ile ilgili yaşanan sorunlar	Burada kendimi yalnız hissediyorum	11	34,4
	Burada kendimi mutsuz hissediyorum	12	37,5
	Burada kendimi sahipsiz hissediyorum	5	15,6
	Burada dışlandığımı hissediyorum	13	40,6
	Burada kendimi güvende hissetmiyorum	1	3,1
	Burada kendimi evsiz hissediyorum	17	53,1
	Diğer	11	34,4

Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorunu olanların oranı %15,6 iken olmayanların %84,4'tür.

Türkiye de psikoloji ile ilgili sorunları olduğunu belirtenlerden, psikolojik sorunu kendini yalnız hissetme olanların oranı %34,4; kendini mutsuz hissetme olanların %37,5; kendini sahipsiz hissetme olanların %15,6; dışlandığını hissetme olanların %40,6; kendini güvende hissetmeme olanların %3,1; kendini evsiz hissetme olanların %53,1 ve diğer olanların oranı ise %34,4'dür.

3.3.7.2. Yaşanan Sorunların Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tablo.12. Yaşanan Sorunların Cinsiyetlere Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)

		Cinsiyet				İlişki Testi	
		Kadın		Erkek		X ²	P
		n	%	N	%		
Türkiye'de ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	9	22,0	32	78,0	Test Yapılamadı	
	Hayır	0	0,0	0	0,0		
Türkiye'de sağlık ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	10	29,4	24	70,6	0,036	0,850
	Hayır	47	27,8	122	72,2		
Türkiye'de eğitim ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	0	0,0	1	100,0	Test Yapılamadı	
	Hayır	57	28,9	140	71,1		
Türkiye'de barınma ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	30	25,4	88	74,6	1,128	0,288
	Hayır	28	32,2	59	67,8		
Türkiye'de beslenme ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	15	27,8	39	72,2	0,003	0,954
	Hayır	42	28,2	107	71,8		
Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunlar nelerdir?	Evet	24	19,2	101	80,8	8,733	0,003*
	Hayır	28	38,4	45	61,6		
Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	3	9,4	29	90,6	7,590	0,006*
	Hayır	54	33,8	106	66,3		

*p<0,05

Cinsiyet grupları ile Türkiye'de sağlık, barınma ve beslenme ile ilgili sorunlar olma durumu arasında ilişki bulunmamaktadır (p>0,05).

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacıların cinsiyeti ile Türkiye'de istihdam ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır (p<0,05). Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunları olanların çoğunluğu (%80,8) erkektir.

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacıların cinsiyeti ile Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorunları olanların çoğunluğu (%80,8) erkektir.

Tablo.13. Yaşanan Sorunların Yaşlara Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)

		Yaş														İlişki Testi			
		20 yaş ve altı		21-25 arası		26-30 arası		31-35 arası		36-40 arası		41-50 arası		51-60 arası		61 ve üstü		X2	P
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%				
Türkiye'de ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorunlarımız var mıdır?	Evet	5	12,2	9	22	8	19,5	3	7,3	3	7,3	6	14,6	4	9,8	3	7,3	Test yapılamadı	
	Hayır	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Türkiye'de sağlık ile ilgili sorunlarımız var mıdır?	Evet	3	8,8	9	26,5	5	14,7	6	17,6	3	8,8	6	17,6	0	0	2	5,9	9,69	,207
	Hayır	23	13,7	34	20,2	38	22,6	13	7,7	16	9,5	18	10,7	18	10,7	8	4,8		
Türkiye'de eğitim ile ilgili sorunlarımız var mıdır?	Evet	0	0	0	0	1	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3,6	,825
	Hayır	25	12,8	42	21,4	42	21,4	18	9,2	19	9,7	24	12,2	18	9,2	8	4,1		
Türkiye'de barınma ile ilgili sorunlarımız var mıdır?	Evet	14	11,9	25	21,2	26	22	11	9,3	13	11	16	13,6	9	7,6	4	3,4	4,11	,767
	Hayır	12	14	19	22,1	17	19,8	8	9,3	6	7	8	9,3	10	11,6	6	7		
Türkiye'de beslenme ile ilgili sorunlarımız var mıdır?	Evet	6	11,1	17	31,5	13	24,1	4	7,4	3	5,6	5	9,3	3	5,6	3	5,6	6,63	,468
	Hayır	20	13,5	27	18,2	29	19,6	15	10,1	15	10,1	19	12,8	16	10,8	7	4,7		
Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunlarımız nelerdir?	Evet	14	11,3	31	25	28	22,6	11	8,9	11	8,9	16	12,9	9	7,3	4	3,2	4,73	,692
	Hayır	12	16,4	13	17,8	13	17,8	7	9,6	7	9,6	8	11	8	11	5	6,8		
Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorunlarımız var mıdır?	Evet	7	21,9	9	28,1	5	15,6	5	15,6	2	6,3	3	9,4	0	0	1	3,1	10,2	,175
	Hayır	19	11,9	32	20,1	34	21,4	11	6,9	15	9,4	20	12,6	19	11,9	9	5,7		

Yaş grupları ile Türkiye'de sağlık, eğitim, barınma, beslenme, istihdam ve psikoloji ile ilgili sorunlar olma durumu arasında ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo.14. Yaşanan Sorunların Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)

		Eğitim durumu												İlişki Testi	
		Okur-Yazar Değil		Sadece Okur-Yazar		İlkokul Mezunu		Ortaokul Mezunu		Lise Mezunu		Yüksekokul Ya Da Üstü		X2	P
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Türkiye'de ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	4	10,0	5	12,5	13	32,5	6	15,0	10	25,0	2	5,0	Test yapılamaz	
	Hayır	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0		
Türkiye'de sağlık ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	5	14,7	8	23,5	8	23,5	3	8,8	9	26,5	1	2,9	4,60	0,466
	Hayır	21	12,5	41	24,4	61	36,3	14	8,3	23	13,7	8	4,8		
Türkiye'de eğitim ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	0	0,0	1	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3,21	0,668
	Hayır	25	12,8	46	23,5	67	34,2	17	8,7	32	16,3	9	4,6		
Türkiye'de barınma ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	17	14,4	33	28,0	39	33,1	10	8,5	15	12,7	4	3,4	4,21	0,520
	Hayır	11	12,8	16	18,6	30	34,9	7	8,1	17	19,8	5	5,8		
Türkiye'de beslenme ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	12	22,2	16	29,6	18	33,3	3	5,6	5	9,3	0	0,0	10,80	0,055
	Hayır	16	10,8	32	21,6	50	33,8	14	9,5	27	18,2	9	6,1		
Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunlar nelerdir?	Evet	19	15,2	33	26,4	48	38,4	8	6,4	13	10,4	4	3,2	15,29	0,009*
	Hayır	6	8,3	15	20,8	18	25,0	9	12,5	19	26,4	5	6,9		
Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	8	25,0	7	21,9	11	34,4	3	9,4	2	6,3	1	3,1	4,83	0,438
	Hayır	20	12,6	39	24,5	54	34,0	13	8,2	25	15,7	8	5,0		

* $p<0,05$

Eğitim durumu grupları ile Türkiye'de sağlık, eğitim, barınma, beslenme ve psikoloji ile ilgili sorunlar olma durumu arasında ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacıların eğitim durumu ile Türkiye'de istihdam ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunları olanların çoğunluğu (%38,4) ilkokul mezunudur.

Tablo.15. Yaşanan Sorunların Medeni Duruma Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)

		Medeni durum				İlişki Testi	
		Evli		Bekar/Dul/Boşanmış		X2	P
		n	%	N	%		
Türkiye'de ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	34	82,9	7	17,1	Test yapılamaz	
	Hayır	0	0,0	0	0,0		
Türkiye'de sağlık ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	24	70,6	10	29,4	,111	,739
	Hayır	124	73,4	45	26,6		
Türkiye'de eğitim ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	1	100,0	0	0,0	,367	,544
	Hayır	144	73,1	53	26,9		
Türkiye'de barınma ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	90	76,3	28	23,7	1,362	,243
	Hayır	60	69,0	27	31,0		
Türkiye'de beslenme ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	41	75,9	13	24,1	,340	,560
	Hayır	107	71,8	42	28,2		
Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunlar nelerdir?	Evet	90	72,0	35	28,0	,263	,608
	Hayır	55	75,3	18	24,7		
Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	20	62,5	12	37,5	1,882	,170
	Hayır	119	74,4	41	25,6		

Medeni durum grupları ile Türkiye'de sağlık, eğitim, barınma, beslenme, istihdam ve psikoloji ile ilgili sorunlar olma durumu arasında ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo.16. Yaşanan Sorunların Çalışma Durumuna Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)

		Çalışma durumu				İlişki Testi	
		Çalışıyor		Çalışmıyor		X2	P
		n	%	N	%		
Türkiye'de ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	25	61,0	16	39,0	Test yapılamaz	
	Hayır	0	0,0	0	0,0		
Türkiye'de sağlık ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	18	54,5	15	45,5	0,199	0,656
	Hayır	84	50,3	83	49,7		
Türkiye'de eğitim ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	1	100,0	0	0,0	0,955	0,328
	Hayır	99	51,0	95	49,0		
Türkiye'de barınma ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	64	55,2	52	44,8	1,907	0,167
	Hayır	39	45,3	47	54,7		
Türkiye'de beslenme ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	27	50,9	26	49,1	0,000	0,992
	Hayır	75	51,0	72	49,0		
Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunlar nelerdir?	Evet	64	52,0	59	48,0	0,010	0,920
	Hayır	38	52,8	34	47,2		

Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorunlarımız var mıdır?	Evet	20	64,5	11	35,5	3,478	0,062
	Hayır	73	46,2	85	53,8		

Çalışma durumu grupları ile Türkiye'de sağlık, eğitim, barınma, beslenme, istihdam ve psikoloji ile ilgili sorunlar olma durumu arasında ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo.17. Yaşanan Sorunların Çalışılan Yere Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)

		Nerede çalışıyorsunuz?						İlişki Testi	
		Kendi İşimde		Başkasının Yanında		Serbest Çalışıyorum		X2	P
		n	%	n	%	n	%		
Türkiye'de ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	5	20,8	17	70,8	2	8,3	Test yapılamaz	
	Hayır	0	0,0	0	0,0	0	0,0		
Türkiye'de sağlık ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	5	26,3	6	31,6	8	42,1	1,525	0,467
	Hayır	15	17,9	39	46,4	30	35,7		
Türkiye'de eğitim ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	0	0,0	0	0,0	1	100,0	1,824	0,402
	Hayır	20	20,0	45	45,0	35	35,0		
Türkiye'de barınma ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	10	15,2	23	34,8	33	50,0	12,049	0,002*
	Hayır	10	26,3	22	57,9	6	15,8		
Türkiye'de beslenme ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	0	0,0	9	32,1	19	67,9	18,633	0,000*
	Hayır	20	26,7	36	48,0	19	25,3		
Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunlar nelerdir?	Evet	8	12,1	21	31,8	37	56,1	25,978	0,000*
	Hayır	11	29,7	24	64,9	2	5,4		
Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	0	0,0	6	28,6	15	71,4	14,838	0,001*
	Hayır	16	21,9	37	50,7	20	27,4		

* $p<0,05$

Çalışma yeri grupları ile Türkiye'de sağlık ve eğitim ile ilgili sorunlar olma durumu arasında ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Suriyeli sığınmacıların çalışma yeri ile Türkiye'de barınma ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Türkiye'de barınma ile ilgili sorunları olanların yarısı (%50,0) serbest çalışanlardır.

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacıların çalışma yeri ile Türkiye'de beslenme ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Türkiye'de beslenme ile ilgili sorunları olanların çoğunluğu (%67,9) serbest çalışanlardır.

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacıların çalışma yeri ile Türkiye'de istihdam ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Türkiye'de istihdam ve iş ile ilgili sorunları olanların çoğunluğu (%56,1) serbest çalışanlardır.

Suriyeli sığınmacıların çalışma yeri ile Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorunları olanların çoğunluğu (%71,4) serbest çalışanlardır.

Tablo.18. Yaşanan Sorunların Düzenli Gelir Olma Durumuna Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)

		Düzenli geliriniz var mı?				İlişki Testi	
		Evet		Hayır		X ²	P
		n	%	N	%		
Türkiye'de ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	18	45,0	22	55,0	Test yapılamaz	
	Hayır	0	0,0	0	0,0		
Türkiye'de sağlık ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	4	12,5	28	87,5	0,192	0,662
	Hayır	25	15,5	136	84,5		
Türkiye'de eğitim ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	0	0,0	1	100,0	0,182	0,669
	Hayır	29	15,4	159	84,6		
Türkiye'de barınma ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	20	17,7	93	82,3	1,611	0,204
	Hayır	9	11,1	72	88,9		
Türkiye'de beslenme ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	7	13,5	45	86,5	0,136	0,712
	Hayır	22	15,6	119	84,4		
Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunlar nelerdir?	Evet	6	4,9	117	95,1	29,702	0,000*
	Hayır	23	34,8	43	65,2		
Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	3	9,4	29	90,6	0,787	0,375
	Hayır	23	15,4	126	84,6		

* $p<0,05$

Düzenli gelir olma durumu grupları ile Türkiye'de sağlık, eğitim, barınma, beslenme, ve psikoloji ile ilgili sorunlar olma durumu arasında ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Suriyeli sığınmacıların düzenli gelir ile Türkiye'de istihdam ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunları olanların büyük çoğunluğu (%95,1) düzenli geliri olmayanlardır.

Tablo.19. Yaşanan Sorunların Aylık Gelire Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)

		Aylık geliriniz nedir?				İlişki Testi	
		500 TL ve daha az		500 TL den daha fazla		X2	P
		n	%	N	%		
Türkiye'de ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	7	25,9	20	74,1	Test yapılamaz	
	Hayır	0	0,0	0	0,0		
Türkiye'de sağlık ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	10	55,6	8	44,4	0,905	0,341
	Hayır	35	43,2	46	56,8		
Türkiye'de eğitim ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	1	100,0	0	0,0	1,269	0,260
	Hayır	42	43,8	54	56,3		
Türkiye'de barınma ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	34	54,8	28	45,2	5,892	0,015*
	Hayır	11	29,7	26	70,3		
Türkiye'de beslenme ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	20	74,1	7	25,9	12,823	0,000*
	Hayır	24	33,8	47	66,2		
Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunlar nelerdir?	Evet	34	59,6	23	40,4	10,344	0,001*
	Hayır	11	26,8	30	73,2		
Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	14	77,8	4	22,2	9,029	0,003*
	Hayır	28	38,4	45	61,6		

* $p<0,05$

Aylık gelir grupları ile Türkiye'de sağlık ve eğitim ile ilgili sorunlar olma durumu arasında ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacıların aylık geliri ile Türkiye'de barınma ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Türkiye'de barınma ile ilgili sorunları olanların çoğunluğu (%54,8) 500 TL'den az geliri olanlardır.

Suriyeli sığınmacıların aylık geliri ile Türkiye'de beslenme ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Türkiye'de beslenme ile ilgili sorunları olanların çoğunluğu (%74,1) 500 TL'den az geliri olanlardır.

Suriyeli sığınmacıların aylık geliri ile Türkiye'de istihdam ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunları olanların çoğunluğu (%59,6) 500 TL'den az geliri olanlardır.

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacıların aylık geliri ile Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorunları olanların çoğunluğu (%77,8) 500 TL'den az geliri olanlardır.

Tablo.20. Yaşanan Sorunların Kalınan Yere Göre İncelenmesi (Ki Kare İlişki Testi)

		Nerede kalıyorsunuz?				İlişki Testi	
		Kendi Evimde Sadece Ailemle		Başka Ailelerle Paylaştığım Evde		X2	P
		n	%	N	%		
Türkiye'de ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	28	68,3	13	31,7	Test yapılamaz	
	Hayır	0	0,0	0	0,0		
Türkiye'de sağlık ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	24	70,6	10	29,4	0,037	0,847
	Hayır	117	72,2	45	27,8		
Türkiye'de eğitim ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	1	100,0	0	0,0	0,383	0,536
	Hayır	138	72,3	53	27,7		
Türkiye'de barınma ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	73	63,5	42	36,5	9,181	0,002*
	Hayır	69	83,1	14	16,9		
Türkiye'de beslenme ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	28	52,8	25	47,2	13,14	0,000*
	Hayır	113	79,0	30	21,0		
Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunlar nelerdir?	Evet	79	65,3	42	34,7	4,631	0,031*
	Hayır	56	80,0	14	20,0		
Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorunlarınız var mıdır?	Evet	11	35,5	20	64,5	23,437	0,000*
	Hayır	121	78,6	33	21,4		

* $p<0,05$

Aylık kaldığı yer ile Türkiye'de sağlık ve eğitim ile ilgili sorunlar olma durumu arasında ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacıların kaldığı yer ile Türkiye'de barınma ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Türkiye'de barınma ile ilgili sorunları olanların çoğunluğu (%63,5) kendi evinde sadece ailesi ile kalanlardır.

Suriyeli sığınmacıların kaldığı yer ile Türkiye'de beslenme ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Türkiye'de beslenme ile ilgili sorunları olanların çoğunluğu (%52,8) kendi evinde sadece ailesi ile kalanlardır.

Suriyeli sığınmacıların kaldığı yer ile Türkiye'de istihdam ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunları olanların çoğunluğu (%65,3) kendi evinde sadece ailesi ile kalanlardır.

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli sığınmacıların kaldığı yer ile Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorun yaşama durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Türkiye'de psikoloji ile ilgili sorunları olanların çoğunluğu (%64,5) kendi evinde sadece ailesi ile kalanlardır.

Tablo.21. Yaşanan Diğer Sorunlar

Sorun Konusu	Yaşanan Sorunlar
İkamet sorunu	Tezkere sürem doldu param olunca alacağım
Sağlık sorunu	3 aylık kızım ilgisizlikten vefat etti Adana'dan kimlik aldım Nizip de hastaneler bakmıyor Çok sıra bekliyorum hastanede Doğumda çok sıkıntı çektik Doktorlar bizi anlamıyor Hastane çok kalabalık Hastanede azarlıyorlar bizi Hastane de iyi davranılmadı bize Hastanede tercümanlar kötü davranıyor Kimlik kartımı Hatay'dan aldım, bu yüzden Nizip hastaneleri bakmıyor Nizip deki hastanede yoğunluk dan dolayı tedavi olamadım Tercümanlar ilgisiz davranıyor
Barınma sorunu	Ev kiram çok yüksek Evde böcekler var Evim zor ısınıyor Faturalar yüksek geliyor Kışın ev çok soğuk oluyor
Beslenme sorunu	Bazen mama, süt alamıyorum çocuğuma Gıda fiyatları yüksek Her şey pahalı Zor geçiniyoruz

İstihdam sorunu	<p>Ben avukatım ama burada iş bulamıyorum Az maaş alıyor eşim Az maaş alıyorum Az para veriyorlar bize Çocuklarım çalışıyor fakat az ücret alıyorlar Çok az iş var Çok az maaş alıyorum Devamlı iş yok İş yeri kiram yüksek Eşimin maaşını vermediler Gözlerim sorunlu çalışmıyorum İş bulamıyorum İş bulamıyoruz İş çok az Kaza geçirdim çalışmıyorum Kışın iş olmuyor Konteynır kentte kaldığım için çalışmıyorum Maaş çok az veriyorlar Maaşım çok az Maaşımı alamadım Maaşımızı eksik verdiler Paramı alamadım Bacağım sakat olduğundan dolayı iş bulamıyorum Suriye de şofördüm Türkiye de iş bulamıyorum Sürekli iş yok İş bulamıyorum Vücudumda mermi var o yüzden çalışmıyorum Yaşım büyük olduğu için bana iş vermiyorlar</p>
Psikolojik sorunu	<p>Hayat pahalı maaş az Türkiye’de kafamız rahat ama iş az Türkçe bilmediğim için iş bulamıyorum Türkiye güzel ama geçinmek zor Türkiye güzel iş yok Türkiye pahalı Türkiye de hayat çok pahalı</p>
Türkiye’de bulunduğunuz süre içinde rahatsız olduğunuz, ayrımcılığa uğradığınızı düşündüğünüz herhangi bir şey oldu mu? Olumluysa rahatsızlık kaynağı nedir?	<p>Bel fıtığım var hastane ilgilenmedi 3 kişi bize hakaret etti Çalıştığım da ücretimi eksik veriyorlar ama şikayet edemiyorum Ev kiralari yüksek Ev sahibi sözünde durmadı kirayı yükseltti Hakkımızı arayamıyoruz Hastane de ilgilenmediler Kampta kaldığım için kamp dışında ki imkanlar dan yararlanamıyorum Kiralar yüksek maaşlar az</p>

Maaşımı eksik aldım
Maaşımı tam alamıyorum
Maaşlar düşük
Maaşlar eksik veriliyor
Mecburiyetten buradayım
Paramı vermiyorlar karakola gidiyorum ilgilenilmiyor
Türk işçilere göre daha fazla çalışıyoruz
Türk işçiler bizden daha fazla maaş alıyor
Bu ay yardım malzemesi dağıtılmadı bize

SONUÇ

2011 yılından bu yana Suriye’de devam eden iç savaş ve karışıklıklar ülkenin yakın çevresinde toplumsal, ekonomik ve siyasal dengeleri derinden etkileyen izler bırakmaya devam etmektedir. Zira iç savaş nedeniyle, can ve mal güvenliğini korumanın gün geçtikçe zorlaştığı Suriye’de, insanlar yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmışlardır. Bu göç hareketi toplumsal ve ekonomik sorunları da beraberinde getirmiştir. Suriye’deki iç savaşın gerek ekonomik gerekse toplumsal yönden en fazla etkilediği ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Türkiye açık kapı politikası kapsamında Suriyeli sığınmacıları ani, acil ve toplu sığınma hareketi olarak kabul etmekte ve ülkedeki mevcut durumun normalleşmesine kadar olan süreçte onları misafir olarak kabul etmektedir. Türkiye her ne kadar onları misafir statüsünde kabul etse de her türlü insani yardımı yapmaktadır. Kamplarda ve kamp dışında ikamet eden Suriyelilerin ihtiyaçları her ne kadar Türkiye Devletince finanse edilecek şekilde dizayn edilmiş ise de, gerek ekonomik gerekse sosyal bakımdan yabancı olunan ortamın getirdiği gerginliklere katlanmak veya gerginliklere şiddetle cevap vermek gibi komplikasyonlara da neden olmaktadır.

Bu bağlamda çalışmada ülkesinde siyasi baskı, çatışma ve savaş gibi nedenlerle zulme uğrayacağından haklı nedenlerle korkarak, başka bir ülkenin koruması altına girmek isteyen insanları ve özelde Suriyeli sığınmacıları çeşitli yönleriyle araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmada Suriyeli sığınmacılar konusunun gündeme gelişleri, bu kişilerin yaşam şartları ve yaşadıkları sosyal sorunlar alan araştırması bulguları ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda Gaziantep’ in Nizip ilçesinde ikamet eden 205 sığınmacının cevaplarına göre Türkiye’de yaşanan sorunlar yaşanma oranlarına göre incelendiğinde en fazla istihdam ve barınma ile ilgili sorun yaşanırken en az eğitim, beslenme, psikoloji ve sağlık ile ilgili sorun yaşandığı belirlenmiştir.

Suriyeli sığınmacıların ikamet teskeresi konusunda sorun yaşamamalarının nedeni Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılara uygulamış olduğu açık kapı politikası ve sığınmacıların zorunlu ikamet tezkeresine tabi tutulmamalarıdır. Yapılan anket

çalışması da bunu doğrulamaktadır. Ayrıca kendilerine verilen kimlik belgeleriyle sığınmacılar; eğitim, sağlık gibi hizmetlerden faydalanmakta ve herhangi bir ikamet teskeresine ihtiyaç duymamaktadırlar.

Sağlık konusu Suriyeli sığınmacıların ülkeye giriş yaptığı andan bu yana gündemdeki yerini koruyan sorunlardan biridir. Türkiye tarafından sığınmacılara sağlık konusunda birçok imkânlar sunulmasına rağmen çoğu zaman hizmetin yetersiz olması sorun teşkil etmektedir. Her ne kadar Suriyeli sığınmacılara birinci sağlık hizmetleri devlet tarafından finanse edilse de Türk tabipler birliği tarafından yayınlanan bir raporda tıbbi hizmet eksikliği, fazla mesai ve dil konusunda yaşanan olumsuzlukların altı çizilmektedir (Kirişçi, 2014: 35; Sağlam, 2014). Benzer şekilde yapılan alan araştırması neticesinde ankete cevap veren katılımcılardan sağlık sorununun nedeni doktorların ilgilenmemesi olanların oranı %52,9; hemşire ve sağlık personelin ilgilenmemesi olanların %44,1; hastaneler tedavi etmemesi olanların %2,9; ilaç alamaması olanların %8,7 ve diğer olanların oranı ise %64,7 olduğu tespit edilmiştir. Buna göre sığınmacıların bu konuda ki sorunu doktorların, hemşirelerin ve tercümanların ilgisizliği olduğunu belirtmektedir. Buna rağmen alınan sağlık hizmeti ile ilgili sorun yaşayanların oranı %16,6 iken olmayanların oranı %83,4 olduğu tespit edilmiş genel tablonun olumlu olduğu görülmüştür.

Suriyeli sığınmacıların sağlık ile ilgili yaşadığı sorunların ötesine geçen bir diğer mesele, barınma sıkıntısıdır. Kamplarda ikamet eden sığınmacıların barınma ihtiyaçları büyük oranda karşılanmasına rağmen yetersiz olduğu görülmektedir. Kamp dışında yaşayan sığınmacılar ise kiralık konut ihtiyacının artması konut kiralarında artışlara neden olmaktadır. Sığınmacılar düşük standartlı konutlarda yeterli maddi imkânı olmayanlar ise, metruk binalarda derme çatma evlerde barınmaya başlamıştır. Öyle ki, ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de barınma ile ilgili sorunu olanların oranı %57,6 iken olmayanların oranı %42,4 tür. Türkiye de barınma ile ilgili sorunu olduğunu belirtenlerden, barınma sorunu kaldığı yere sığmama olanların oranı %59,3; kaldığı yer temiz olmayanların %39,8; kaldığı yer havasız olanların %20,3; kaldığı yerin ısınmaması olanların %44,1 ve diğer olanların oranı ise %38,1 olduğu saptandı. Erdoğan (2014) tarafından yapılan

çalışmada ise halkın % 72,6'si mültecilerin kamplarda barınması gerektiğini dile getirmektedir. Türk vatandaşlarının sığınmacıların kamp dışında ikamet etmesinden hoşnut olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu durum toplumsal huzursuzluğa neden olmaktadır. Sonuç olarak sığınmacılar ev kiralarının yüksek olması, faturaların çok gelmesi, evin temiz olmaması ve ısınma gibi sorunlar yaşamaktadır.

Alan araştırması sonucunda sığınmacıların beslenme ile ilgili büyük sorun yaşamadığı tespit edilmiştir. Öyle ki, ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye'de beslenme ile ilgili sorunu olanların oranı %26,6 iken olmayanların %73,4'tür. Nitekim sorunu olduğunu dile getiren %26,6 kısmın ise, düzenli kahvaltı yapamama olanların oranı %83,3; düzenli öğle yemeği yiyememe olanların %11,1; düzenli akşam yemeği yiyememe olanların %3,7; bebeklere süt/mama bulamama olanların %27,8; sıcak ve taze yemek bulamama olanların %37,0; meyve/ sebze bulamama olanların %22,2 ve diğer olanların oranı ise %9,3 olduğu görülmektedir.

Alan araştırması kapsamın da yapılan görüşmelerde sığınmacılara yöneltilen düzenli kahvaltı yapabiliyor musunuz sorusuna verdikleri cevap, düzenli kahvaltı alışkanlığına sahip olmadıkları ve kahvaltı ile öğle öğününü birleştirerek beslendikleri yönünde olmuştur. Bu durumdan dolayıdır ki anket çalışmasında sığınmacıların beslenme ile ilgili sorunlarından olan düzenli kahvaltı yapamama oranı %83,3 olarak göze çarpmaktadır. Sığınmacıların beslenme konusundaki diğer sorunları mama süt alamama, gıda fiyatlarının yüksek olması, hayatın pahalı olması ve geçinme güçlüğü yaşamalarıdır.

Mevcut çalışma yasası Suriyeli sığınmacıların çalışma izni alabilmelerini ve kayıtlı ekonomiye dâhil olmalarını engelleyen bir yapıdadır. Zira sığınmacıların öncelikle geçerli pasaport taşıması, oturma izni alması ve işverenin mevcut pozisyonda çalışacak bir Türk vatandaşının olmadığını belgelemesi talep edilmektedir. Bu noktada vatandaş olmayan kişiyi çalıştırmamaya yönelik prosedür uygulaması yetişkin ve çocuk sığınmacılar için inşaat, tarım, ağır sanayi, tekstil gibi yer altı ekonomisi oluşturmaya yönlendirmektedir. Ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye'de istihdam ile ilgili sorunu olanların oranı %61,0 iken olmayanların %39,0 olduğu saptanmıştır. Sorun yaşayan sığınmacıların ise istihdam

sorunu çalışan olarak kabul edilmeme olanların oranı %4,8; çalıştığında maaşını alamama olanların %10,4; çalıştığı yerde dışlanma olanların %7,2; iş kuramama olanların %0,8 ve diğer olanların ise %95,2 olarak tespit edilmiştir.

Bu konuda Türkiye hükümetinin 11.01.2016 tarihinde, Suriyeli sığınmacıların çalışma izni ve detayları konusun da yapmış olduğu şu açıklamalar son derece önemli ve yerindedir.

“Geçici koruma sağlanan yabancılar, geçici kimlik belgesi düzenleme tarihinden 6 ay sonra çalışma izni için başvurabilecek. Suriyeli sığınmacılar, Türkiye'nin herhangi bir yerinde çalışma izni değil İçişleri Bakanlığı tarafından kendilerine kimlik belgesi verilen, ikamet ettikleri illerde ancak çalışma hakkına sahip olacaklar. Yine Suriyeli sığınmacıların çalışmalarını kısıtlayan bir başka alan ise çalıştıkları iş yerindeki toplam çalışan sayısının yüzde 10'unu geçemeyecekler ancak buna bir istisna getirilmekte. Başvuru tarihi itibarıyla geriye dönük olarak 4 haftalık sürede açık bulunan işlerin kapatılmadığı iş yerlerinde, burada yüzde 10 kotasının dışına çıkmak mümkün olacaktır.”

Bu düzenlemenin hayata geçirilmesiyle Suriyeli sığınmacıların karşılaştıkları en büyük sorun olan, istihdam sorunu büyük oranda çözüme kavuşacaktır.

Yaşanılan diğer sorunlardan olan beslenme, barınma gibi sorunların çözüme kavuşturulmasında, sığınmacılar ile yapılan görüşmeler sonucunda, şu hususlara dikkat edilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır: Sığınmacı ailelere geliş güzel yardım faaliyetlerinde bulunulmamalı gerçek manada yardıma muhtaç ailelere öncelikle yardım edilmelidir. Alan araştırması sırasında görüşülen bazı sığınmacıların bu konudaki ifadeleri şöyledir; yardıma muhtaç bazı ailelere yardım ulaşmadığını fakat maddi olarak iyi durumda olan ailelere yardım edildiğini ifade etmektedirler.

Hükümetin bu konuda yapması gereken, belediyeler ve sivil toplum kuruluşları ile koordineli bir şekilde hareket ederek yardım yapılması gereken yerleri doğru saptayıp yardım faaliyetlerinin bu yönde gerçekleşmesini sağlamaktır.

Aksi takdirde Suriyeli sığınmacıların zor koşullarda yaşamaları, her türlü suç ve şiddet ortamının doğup gelişmesine yönelik uygun koşulların oluşmasına neden olacaktır.

Suriyeli sığınmacıların en az sorun yaşadığı konunun başında eğitim gelmektedir. Buna göre ankete cevap veren katılımcılardan Türkiye’de eğitim ile ilgili sorunu olanların oranı %0,5 iken olmayanların %99,5’tir. Lakin bu konuda üzerinde durulması gereken en önemli konu ise sığınmacıların sığınmacı kimliğine sahip olmasıdır. Bu kimlikler ise ülkeye yasal yollardan giren sığınmacılara verilmekte. Bu nedenle de çok sayıda çocuk eğitimden uzak kalmaktadır. Zira BMMYK verilerine göre Türkiye’deki sığınmacıların yaklaşık %53’ü 18 yaş altında ve UNICEF tarafından yapılan bir açıklamada ise çocuk sığınmacıların % 73’ünün okula gitmediği belirtilmektedir (Erdoğan, 2014). Bu durum alan araştırması sonucunda elde edilen sonuç ile çelişmektedir. Ulaşılan verilerin çelişmesindeki en büyük nedeni geçen zaman içinde daha iyi yaşam koşullarının sağlanması ve bölgeler arasındaki eğitim olanaklarının farklı olduğu düşünülmektedir.

Gaziantep’in Nizip ilçesinde yapılan alan araştırmasında Türk öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda Suriyeli ailelerin çocuklarının da eğitim gördüğü görülmüştür. Türk öğrenciler sabah okula gelmekte ve öğleden sonra eğitimleri son bulmakta daha sonra aynı okula sığınmacı ailelerin çocukları gelerek eğitim görmektedirler. Bu tablo, Türkiye’nin sığınmacıların eğitimine ne denli önem verdiğini göstermektedir. Aynı şekilde Erdoğan (2014) tarafından yapılan çalışmada halkın Suriyeli sığınmacıların eğitim imkânına kavuşturulması konusunda olumlu tavır sergiledikleri sonucuna varılmıştır.

Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de psikoloji ile ilgili sorunu olanların oranı %15,6 iken olmayanların %84,4’tür. Türkiye de psikoloji ile ilgili sorunları olduğunu belirtenlerden, psikolojik sorunu kendini yalnız hissetme olanların oranı %34,4; kendini mutsuz hissetme olanların %37,5; kendini sahipsiz hissetme olanların %15,6; dışlandığını hissetme olanların %40,6; kendini güvende hissetmeme olanların %3,1; kendini evsiz hissetme olanların %53,1 ve diğer olanların oranı ise %34,4 olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca bu konuda bir diğer dikkat çeken husus, yapılan alan araştırması kapsamında sığınmacılar ile yapılan görüşmelerde, psikolojik sorunu olan Suriyeli sığınmacıların büyük bir kısmının Suriye’de ki iç savaşta bir yakını kaybetmiş olmalarıdır.

Suriyeli sığınmacılar ile yapılan görüşmelerde niçin kendinizi evsiz hissediyorsunuz şeklinde ki soruya verdikleri yanıt; “Suriye’de kendime ait evim vardı; fakat, burada kirada oturuyorum ve ev kiramı ödemekte çok zorlanıyorum” şeklinde olmuştur.

Bazı Suriyeli sığınmacıların cevapları ise şu şekilde olmuştur; “bize yardım etmek isteyenler bize eşya veya gıda yardımı yapmasınlar sadece ev kiramızı ödememizde bize yardımcı olsunlar” şeklindedir.

Bu durum bize gösteriyor ki Suriyeli sığınmacıların yaşadığı bir diğer önemli sorun ev kiralarını ödemekte büyük zorluk çekmeleridir.

Alan araştırması kapsamında yapılan anket çalışmasında görüşülen Suriyeli sığınmacılara Türkiye hakkındaki düşünceleri ve Türkiye’nin kendilerine yönelik uygulamalarının nasıl olduğu sorulmuş ve genel itibariyle cevapları:

“Bizleri buraya kabul ettiği için Türkiye hükümetine çok minnettarız. Türkiye hükümeti bizim acil gereksinim duyduğumuz tüm ihtiyaçlarımızı karşıladı. Türkiye’de güvenli bir şekilde yaşamaktayız ve bundan ötürü çok mutluyuz. Türkiye’de bizlere yönelik herhangi bir kısıtlamayla karşılaşmadık ve bundan çok memnunuz. Diğer ülkelere kıyasla Türkiye’nin bizlere yönelik uygulamaları son derece iyi nitekim farklı ülkelere giden tanıdık ve akrabalarımızdan edindiğimiz bilgilere göre ise, bu ülkelerde sığınmacılara yönelik sert uygulamaların olduğunu, sınırlardan içeriye alınmadıklarını ve oralara giden sığınmacıların kötü muamelelere maruz kaldıklarını öğrendik” şeklinde olmuştur.

Sığınmacıların bu düşünce ve sözlerinden yola çıkarak Türkiye’nin Suriyeli sığınmacılar konusunda üzerine düşen görevi yerine getirdiğini ve uluslararası alandaki diğer ülkeleri de ilgilendiren bu insanlık sınavını başarıyla verdiğini söyleyebiliriz.

Bu konuda, özellikle de batılı birçok ülkenin uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerini ihlal ederek, savunma politikaları geliştirdiklerini görmekteyiz.

Mültecilik ve sığınmacılık olgusu geçmişten bu yana devam eden ve devam edecek olan olgulardan biridir. Mülteci ve sığınmacı sorunu salt ülkeden göç eden/terk eden kişileri etkilememekte aynı zamanda hedef ülkeyi ve vatandaşlarını da etkileyen bir durumdur. Dolayısıyla bu soruna tüm insanlığın sorunu olarak bakmak doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu nedenle de sığınmacı sorununun çözülmesinde gerçekçi politikaların geliştirilmesi elzemdir. Sorunun çözümüne kadar olan süreçte ülkesini terk etmek zorunda kalan sığınmacıların insani şartlar altında yaşaması en az sorunun çözümü kadar önem arz etmektedir. Zira sığınmacıların büyük kısmının çocuk ve kadınlardan oluşması diğer bir ifade ile genç kuşak oluşu geleceğin şekillenmesi açısından üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu bağlamda yapılan alan araştırması ışığında sıralanabilecek öneriler şunlardır:

Uluslararası mülteci/sığınmacı mevzuatı yeniden düzenlenmeli ve günün şartlarına cevap verebilecek bir hale getirilmeli, yaptırım gücü olan bir yapıya büründürülmelidir. Ayrıca ülkeler sığınmacıları politik bir koz olarak kullanmamalı insanlık gereği olduğunu kabul etmelidir.

Sığınmacı akınına uğrayan ülkelerin uluslararası konjonktürde yalnız bırakılmaması, ihtiyaç duyulan desteğin sağlanması gerekmektedir. Zira yalnız kalan bu ülkeler gerek ekonomik gerekse toplumsal yönden büyük kayıplara uğramaktadır. Bu noktada uzun vadede sığınmacı sorunu, akına uğrayan ülkenin yakın coğrafyasına da yayılacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

Sığınmacıların uzun vadede Türkiye’de kalacağı varsayılmaktadır. Bu nedenle Türkiye’nin bu durumun olumsuz etkilerini minimize edecek olumlu yönlerini daha fazla ön plana çıkaracak bir politika üzerinde durulması şarttır. Bu doğrultuda vatandaşın tepkisini önleyecek veya en aza indirecek bir Suriyeli sığınmacı politikasını geliştirilmesi gerekmektedir. Bu politika, istihdam, eğitim,

barınma, sağlık, toplumsal uyum gibi bütüncül konular göz önünde bulundurularak hayata geçirilmelidir.

Suriyeli sığınmacıların ortaya çıkardığı toplumsal sorunların çözümünde başvurulması gereken en önemli konu eğitimidir, çünkü eğitim alamayan kayıp neslin yetişmesi dışlanmışlık duygusuyla beraber ciddi sosyal sorunlara yol açacağı ön görülmektedir. Eğitimin bir araç olarak kullanılması ile hem uyum sorunu aşılabilir hem de kayıp bir neslin yetişmesinin önüne geçilebilir. Ayrıca eğitim ile Suriyeli çocuk ve gençlerin bilinçlenmesi sağlanabilecek illegal yollara başvurmaları engellenebilecektir.

Bir diğer önemli husus yerel halkın Suriyelilere gösterdiği tepkinin minimize edilmesinin gerekliliğidir. Bu doğrultuda kamuoyunun Suriyelilere alıştırılması gerekmektedir. Halkın Suriyelileri uzun süre misafir edileceğini kabullenmeleri ve onlara karşı algılarının düzeltilmesi gerekmektedir. Bu nedenle Suriyeli sığınmacıların siyasi tartışmalardan ayrı bir yere konumlandırılması sosyolojik gerçekler üzerinden tartışılmalı ve çözüm önerileri geliştirilmelidir.

Çalışma maliyet ve zaman etkeninden dolayı kayıtlı sığınmacılarla sınırlı tutulmuştur. Diğer taraftan mevcut savaşın dinamik bir süreç oluşu nedeniyle sığınmacı sayısının gün geçtikçe artması nedeniyle bilgilerin güncellenmesinin önemi de göz önüne alınarak ilerleyen dönemlerde yapılacak olan çalışmalarda örneklem genişletilerek daha genel sonuçlara ulaşılabilir. Bu noktada yapılması gereken, kayıt dışı sığınmacılar ile de görüşülerek sığınmacıların yaşadığı sorunlar derinlemesine incelenerek çözüm önerileri türetilmelidir. Ayrıca mevcut kısıtlar ortadan kaldırılarak sığınmacıların ikamet ettikleri coğrafya, kültürel farklılıklar ve ülkenin/bölgenin/yörenin gelişmişlik düzeyi de birer değişken olarak kabul edilerek yaşanan sorunların belirlenmesi önem arz eden bir konudur.

KAYNAKÇA

Abadan, Nermin: **Bitmeyen Göç, Konuk İşçilikten Ulus Ötesi Yurttaşlığa**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları- 30, İstanbul, 2002.

Acer, Yücel; İbrahim Kaya; Mahir Gümüş: **Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin iltica Stratejisi**, USAK Yayınları, Ankara, 2010.

AFAD, **Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları**, 2013

Ahrne, Göran: "Civil Society and Uncivil Organizations", **Real Civil Societies/ Dilemmas of Institutionalization**, (ed: Jeffrey Alexander), Sage Publications, London, 1998.

Akkayan, Taylan: **Göç ve Değişime**, İ.Ü. Edebiyat Fak. Yay., No:2573, İstanbul, 1979.

Aksin, Sina: **Türkiye Tarihi 1908- 1980**, Cem Tarih Yayınları, 8. Basım, Kasım 2005.

Appleyard, Reginald: **International Migration: Challenge for The Nineties**, Geneva, International Organization for Migration, 1991.

Atasü-Topçuoğlu, Reyhan, **Türkiye'de İnsan Ticareti: Müracaatçı Profili, Sığınma Evi Hizmetleri ve Sosyal Hizmet Önerileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacettepe Üniversitesi, 2007

Başçeri, Esin Yılmaz: **Uluslararası Göç, Uluslararası Politikada Yeni Alanlar-Bakışlar**, Der Yayınları, İstanbul, 1998.

Bauman, Zygmunt: **Wasted Lives, Modernity and its Outcasts**, Blackwell Publishing, Cambridge, 2004.

belgenet.com/arsiv/sozlesme/iheb.html, Erişim: 15.08.2015

BİAMER (MERSİN ÜNİVERSİTESİ BÖLGESEL İZLEME UYGULAMA ARAŞTIRMA MERKEZİ), **Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu** (Ed: Servet Karaca, Uğur Doğan), Mersin, 2014

BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği): **Mülteci Statüsünün Tayininde Uygulanacak Ölçüt ve Usuller Hakkında El Kitabı**, BMMYK, Cenevre, 1998.

BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği): **Mültecilerin Korunması: Uluslararası Mülteci Hukuku Rehberi**, BMMYK & Parlamentolararası Birlik Ortak Yayını, Ankara, 2001.

BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği): **Sığınma ikilemi, Dünya Mültecilerinin Durumu**, BMMYK, 1997.

Buz, Sema: **Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul Mültecilik**, SGDD Yayınları, 2004.

Cohen, Steve: **No One is Illegal**, Trentham Books, Stoke on Trent, 2003.

Courtois, Stephane, Werth, Nicolas , Panné, Jean Louis, Packowski, Andrzej , Bartosek, Karel , Margolin Jean-Louis: **Komünizmin Kara Kaplı Kitabı**, Doğan Kitap, İstanbul, 2000.

Çağlayan, Savaş: **Göç Kuramları, Göç ve Göçmen ilişkisi**, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:17, 2006.

DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ (1996), **Mültecilerin Ruh Sağlığı**, Dünya Sağlık Örgütü Yayını, Cenevre.

Erdoğan, Murat, **Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul Ve Uyum Araştırması**, HUGO (Hacettepe Üniversitesi Göç Ve Siyaset Araştırmaları Merkezi) Yayınları, Ankara, 2014

Faist, Thomas: **The Volume and Dynamics of International Migration and Translational Social Spaces**, Oxford University Press, 2000.

Ferris, G. Elizabeth: **Uprooted Refugess and Forced Migrants**, New York: Friendship Pres, 1998.

Güçer Mehmet, Karaca Sema, Dinçer O. Bahadır, **Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu USAK Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2014

Günel, Pınar, Türkiye’de Mülteci ve Sığınmacılara Yönelik Yardımlar, **SYDV Yayın Organı Dayanışma Dergisi**, Yıl 1, Sayı: 1 Ekim Aralık, 2008.

Habermas, Jurgen: **Öteki Olmak ve Ötekiyle Yaşamak; Siyaset Kuramı Yazıları**, Çev. İlknur Aka, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002

Haddad, Emma, “Who is (not) a Refugee”, *EUI Working Paper*, 2004 (çevrimiçi) <http://cadmus.eui.eu/dspace/bitstream/1814/1911/1/sps2004-06.pdf>, erişim: 20.08.2015.

HYD (Helsinki Yurttaşlar Derneği) (2007), **İstenmeyen Misafirler: Türkiye’de Yabancı Misafirhanelerinde Tutulan Mülteciler**, HYD Mülteci Destek Programı Yayını, İstanbul.

hyd.org.tr/multecielkitabi/, erişim: 15.08.2015

Kap, Derya “Suriyeli Mülteciler: Türkiye’nin Müstakbel Vatandaşları”, **Akademik Perspektif Dergisi**, Aralık 2014, ss. 30-35.

Karadağ, Özge Ve Altıntaş, Kerim Hakan, “Mülteciler ve Sağlık”, **TAF Preventive Medicien Bulletin**, sayı. 9, Yıl. 1, 2010.

Karpat, Kemal: **Osmanlı Nüfusu (1830- 1914): Demografik ve Sosyal Özellikleri**, (çev. Bahar Tırnakçı), Türkiye Ekonomik ve Tarih Vakfı yayını, İstanbul, 2003.

Kirişçi, Kemal, **Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye’nin “Suriyeli Mülteciler” Sınavı** (Çev.Sema Karaca), BROOKINGS ENSTİTÜSÜ &

ULUSLARARASI STRATEJİK ARAŞTIRMALAR KURUMU (USAK),
Haziran 2014

Kirişçi, Kemal “Dünyada ve Türkiye’de Sığınma Olgusu”, **Hoşgörü Yılında Mülteciler: Sivil Toplum Örgütlerinden Beklenenler Sempozyumu**, Helsinki Yurttaşlar Derneği, İstanbul, 1996.

Kirişçi, Kemal, **Justice and Home Affairs in Turkish-EU Relations: Assessing Turkish Asylum and Immigration Policy and Practice**, TESEV Publications, İstanbul, 2002.

Mutluer, Mustafa: **Uluslararası Göçler ve Türkiye**, Çantay Kitabevi, 2003.

Muzenda, Nkiwane Tandeka: **The Role of Social and Economic Factors and Natural Disasters in Forced Population Displacement in Africa**, International Journal of Refugee Law Special Issue, 1995.

NOAS (t.y), **Norveç İlticacılar Broşürü**, UDI Yayını, Oslo.

Odman, M. Tevfik: **Mülteci Hukuku**, AÜ. SBF. İnsan Hakları Merkezi Yayınları No: 15, İmaj Yayıncılık, Ankara, 1995.

Orsam, **Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar Ve Öneriler**, Ankara, 2014

Özer, İnan: **Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme**, Ekin Kitabevi, Bursa, 2004.

Özkalp, Enver: **Sosyolojiye Giriş**, Anadolu Üniversitesi Basım Evi, Eskişehir, 1990.

Özyurt, Cevat: “İnsan Haklarının Küreselleşmesi”, **İnsan Hakları Araştırmaları**, Yıl:2, Sayı:2, 2007,s. 65-83.

Peker, Bülent ve Sancar, Mithat Mülteciler ve İltica Hakkı, **İnsan Hakları Derneği**, İktisadi İşletmesi Yayını,2005, Ankara.

- Peker, Bülent ve Sancar, Mithat: **Mülteciler ve İltica Hakkı: Yaşamın Kıyısındakilere Hoş geldin Diyebilmek**, İnsan Hakları Derneği Yayınları, Ankara, 2001.
- Penrose, Jan: “The UN Convention Relating To The Status Of Refugee: The Case For and Against Reform”, **Forced Migration and The Contemporary World: Challenges To The International System**, Bolesta, Andrzej (ed.), (Bialystok: Wydawnictwo I Drukarnia PPHU), 2003.
- Sander, Oral: **Siyasi Tarih 1918- 1994**, İmge Kitabevi, 7. Baskı, Ankara, 1998.
- Sayın, Hüdayi: **Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Bakımından Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti, Cinsel Sömürü Suçları Ve Bunlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği**, İstanbul Üniversitesi, 2010, Basılmamış Doktora Tezi
- Sönmez, Mustafa: **Gelir Uçurumu, Türkiye’de Gelirin Adaletsiz Bölüşümü**, Om Yayınevi, İstanbul, 2001.
- Sönmez, Zümrüt: **Komşuda Kriz: Suriyeli Mülteciler**, İHH İnsani Ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, İstanbul, Aralık, 2014
- Tümertekin, Erol; Nazmiye Özgüç: **Beşeri Coğrafya, insan, Kültür ve Mekan**, Çantay Kitabevi, İstanbul, 1998.
- Türkmen, Zeynep, **Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar İçin Durum Analiz Raporu**, Mavi Kalem, Aralık / 2013
- Uluslararası Af Örgütü: **İki Arada Bir Derede: Türkiye’de Mültecilere Koruma Sağlanmıyor**, Nisan 2009.
- Üner, Sunday: **Nüfus Bilim Sözlüğü**, H.Ü. Yayınları, Ankara, 1972.
- Yalçın, Cemal: **Göç Sosyolojisi**, Anı Yayıncılık, Ankara, Ekim 2004.

Yılmaz, Abdurrahman: “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri”, **Turkish Studies**, Cilt: 9, Sayı: 2, 2014, s. 1685-1704.

Yılmaz, Halim **Türkiye’de Suriyeli Mülteciler (İstanbul Örneği) Tespitler, İhtiyaçlar Ve Öneriler**, İnsan Hakları Ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği, 2013

İnternet Kaynakları

Belgenet.com (2015a). “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”, belgenet.com/arsiv/sozlesme/aihs_01.html, (erişim: 15.08.2015).

Belgenet.com (2015b). belgenet.com/arsiv/sozlesme/iheb.html, (erişim: 15.08.2015).

T.C. İç İşleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü (2015). “İltica Göç İşlemleri”, egm.gov.tr/islemler/yabancilar/UEP_Sunum_iltica.ppt, (erişim: 30.08.2015).

Yabancıların Türkiye’de İkamet Ve Seyahatleri Hakkında Kanun (2006). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5683.pdf>, (erişim: 30.08.2015).

Migration Research Center (2015). “İskan Kanunu (Mülga)”
https://mirekoc.ku.edu.tr/sites/mirekoc.ku.edu.tr/files/tr_leg11.pdf,
(erişim: 01.09.2015).

Zeitschrift für die Welt der Türken (2014). “Türkiye’nin Beklenmedik Konukları”
hyd.org.tr/multecielkitabi/, (erişim: 15.08.2015)

Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (2012). “Yasadışı Göç Ve Türkiye”
[,icisleri.gov.tr/default.icisleri_2.aspx?id=4537](http://icisleri.gov.tr/default.icisleri_2.aspx?id=4537), (erişim: 30.08.2015).

İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin
Türkiye Ulusal Eylem Planı
erişim:http://gib.icisleri.gov.tr/ortak_icerik/gib/ĐLTĐCA%20VE%20GÖÇ%20ULU%20SAL%20EYLEM%20PLANI.pdf, (erişim: 30.08.2015).

Kaosgl.com, (2014). kaosgl.com/content/lgbttmultecilerin-sorunlari-raporu?page=8, (erişim: 01.09.2015).

khgm.gov.tr(2014).khgm.gov.tr/mevzuat/y%C3%B6netmelik/turkiyeye%20iltica%20Oeden%20veya%20baska%20bir%20ulkeye.htm, (erişim: 30.08.2015).

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (2009). Mevzuat.adalet.gov.tr/html/27054.html, (erişim: 30.08.2015).

1934 İşkân Kanunu ve Körtler (2011). Mevzuat.adalet.gov.tr/html/554.html, (erişim: 30.08.2015).

Referansgazetesi.com (2015). referansgazetesi.com/haber.aspx?HBR_KOD=117431, (erişim: 30.08.2015).

Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi (2010). [unhcr.org.tr/.../UYGULAMA%20TALIMATI%2022.06%202006%20 GENELGE-57.doc](http://unhcr.org.tr/.../UYGULAMA%20TALIMATI%2022.06%202006%20GENELGE-57.doc), (erişim: 30.08.2015).

EKLER

Ek.1. Anket formu

ANKET FORMU

Bu anket, Ahmet Semih KAYA tarafından Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZCAN danışmanlığında yürütülen TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ SIĞINMACILARIN SORUNLARI: NİZİP ÖRNEĞİ konulu yüksek lisans tezinin araştırma kısmı için hazırlanmıştır. Elde edilen bilgiler bilimsel analiz çalışmasında kullanılacak olup gizlilik ilkesine uygun olarak saklanacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Ahmet Semih KAYA
Yeni Yüzyıl Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

KİŞİSEL BİLGİLER

- İsim:**
- Cinsiyet:** () Kadın () Erkek
 - Yaş:**.....
 - Eğitim durumu:**
() Okur yazar değil () Sadece okur yazar () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu
() Lise mezunu () Yüksekokul ya da üniversite mezunu () Yüksek lisans ya da doktora mezunu
 - Medeni durum:**
() Evli () Bekar () Dul/Boşanmış
 - Çalışma durumu:**
() Çalışıyor () Çalışmıyor
 - Nerede çalışıyorsunuz?**
() Kendi işimde () Başkasının yanında () Serbest çalışıyorum
 - Düzenli geliriniz var mı?**
() Evet () Hayır

8. Aylık geliriniz nedir?

() 500 TL ve daha az () 501-1000 TL arasında () 1001-1500 TL arasında () 1501-2000 TL arasında () 2001 TL ve daha fazla

9. Nerede kalıyorsunuz? () Sığınma kampında () Kendi evimde sadece ailemle ()

Başka ailelerle paylaştığım bir evde

YAŞANAN SORUNLAR İLE İLGİLİ SORULAR

10. Türkiye’de ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorunlarınız var mıdır?

() Evet () Hayır

11. Yaşadığınız ikamet tezkeresi harcı ile ilgili sorunlar nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

() Harç miktarı çok yüksek () Harç miktarı için ödeme kolaylığı bulunmuyor

() Diğer.....

12. Türkiye’de sağlık ile ilgili sorunlarınız var mıdır?

() Evet () Hayır

13. Yaşadığınız sağlık sorunları nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

() Doktorlar ilgilenmiyor () Hemşire ve sağlık personeli ilgilenmiyor () Hastaneler tedavi etmiyor () İlaç alamıyorum () Tedavi masrafımı karşılayamıyorum

() Diğer.....

14. Türkiye’de eğitim ile ilgili sorunlarınız var mıdır?

() Evet () Hayır

15. Yaşadığınız eğitim sorunları nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

() Çocuğum okula gidemiyor () Eğitim malzemesi (kitap, defter, kalem vb.) alamıyorum

() Diğer.....

16. Türkiye’de barınma ile ilgili sorunlarınız var mıdır?

() Evet () Hayır

17. Yaşadığınız barınma sorunları nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

() Kalacak yer bulamıyorum () Kaldığım yere sığmıyoruz () Kaldığım yer temiz değil

() Kaldığım yer havasız () Kaldığım yer ısınmıyor

() Diğer.....

18. Türkiye’de beslenme ile ilgili sorunlarınız var mıdır?

() Evet () Hayır

19. Yaşadığınız beslenme sorunları nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- Düzenli olarak kahvaltı yapamıyorum Düzenli olarak öğle yemeği yiyemiyorum
 Düzenli olarak akşam yemeği yiyemiyorum Bebeklere süt/mama bulamıyorum
 Sıcak ve taze yemek bulamıyorum Meyve/sebze bulamıyorum
 Diğer.....

20. Türkiye’de istihdam ile ilgili sorunlarınız var mıdır?

- Evet Hayır

21. Yaşadığınız istihdam ile ilgili sorunlar nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- Çalışan olarak kabul edilmiyorum Çalıştığım maaşımı alamıyorum Çalıştığım yerde dışlanıyorum İş kuramıyorum Ticaret yaptığımda sattığım ürünler alınmıyor
 Diğer.....

22. Türkiye’de psikoloji ile ilgili sorunlarınız var mıdır?

- Evet Hayır

23. Yaşadığınız psikoloji ile ilgili sorunlar nelerdir? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- Burada kendimi yalnız hissediyorum Burada kendimi mutsuz hissediyorum
 Burada kendimi sahipsiz hissediyorum Burada dışlandığımı hissediyorum
 Burada kendimi güvende hissetmiyorum Burada kendimi evsiz hissediyorum
 Diğer.....

24. Türkiye’de bulunduğunuz süre içinde rahatsızlık duyduğunuz, ayrımcılığa uğradığınızı düşündüğünüz herhangi bir şey oldu mu? Yanıtınız olumluysa bu rahatsızlık kaynağı nedir?

Anketimiz tamamlanmıştır. Katılımınız için teşekkürler.